

**Die kennis en houding
van kleuterskoolpersoneel rakende die seksuele misbruik
van kleuters en die aanmelding daarvan**

ANNAMARIE VAN NIEKERK

BA(MW)

Manuskrip voorgelê ter gedeeltelike nakoming van die vereistes

vir die graad

MAGISTER

In

MAATSKAPLIKE WERK (FORENSIESE PRAKTYK)

in die

FAKULTEIT GESONDHEIDSWETENSKAPPE

aan die

**NOORDWES-UNIVERSITEIT
(POTCHEFSTROOMKAMPUS)**

Studieleier: Dr. C. Strydom

Potchefstroom

Mei 2012

DANKBETUIGINGS

Ek bedank graag die volgende persone wat my ondersteun het tydens die voltooiing van my studies:

- Dr Corinne Strydom, my studieleier vir haar geduld, aanmoediging en leiding
- My vriende Ria, Hannelie, Willie en Ryna vir hulle ondersteuning en motivering
- Die Christelike Maatskaplike Raad Gauteng-Oos vir studieverlof voordele en die personeel vir hulle belangstelling
- Die vriendelike kleuterskoolpersoneel wat bereid was om aan die navorsing deel te neem
- Me Anita Grobbelaar vir haar toewyding en geloof in haar studente se vermoëns
- Dr Francois Wessels van Outcomes Consultants vir sy hulp met die verwerking van die statistiek

OPSOMMING

TITEL: Die kennis en houding van kleuterskoolpersoneel rakende die seksuele misbruik van kleuters en die aanmelding daarvan

SLEUTELTERME: Seksuele misbruik, kleuter, versorger.

Jong kinders se gebrek aan kennis en mag maak hulle veral kwesbaar vir seksuele misbruik. Voorkomingsprogramme fokus meestal op kinders en hoe om hulle self te beskerm. Die opleiding van onderwysers kan hulle tot voordeel strek om meer bemagtig te wees om kinders te beskerm teen seksuele misbruik.

Kleuters bring meestal die grootste deel van die dag by 'n kleuterskool of dagsorgsentrum deur. Kleuterskoolpersoneel is dikwels die eerste bron van aanmelding van kleuters se seksuele misbruik. Om hierdie rede is dit belangrik dat kleuterskoolpersoneel oor die basiese kennis rakende seksuele misbruik en die aanmelding daarvan beskik. Die gewentse ingesteldheid ten opsigte van seksuele misbruik en die bereidheid om betrokke te raak by die aanmelding daarvan, sal verseker dat daar in die beste belang van die kleuter opgetree word.

Die doel van hierdie navorsing was om ondersoek in te stel na kleuterskoolpersoneel se kennis van en houding teenoor die seksuele misbruik van kleuters en die aanmelding daarvan, om sodoende te bepaal of kleuterskoolpersoneel in die beste belang van kleuters optree.

'n Kwantitatiewe benadering is met die navorsing gevolg en 70 kleuterskoolpersoneellede van 13 skole is by die ondersoek betrek. Die deelnemers het vraelyste in hul eie tyd voltooi.

Dit is vanuit die bevindings duidelik dat die kleuterskoolpersoneel wat aan die ondersoek deelgeneem het, nie voldoende kennis gehad het van seksuele misbruik van kleuters en die aanmelding daarvan nie. Die afleiding wat gemaak word, is dat daar 'n behoefte bestaan aan opleiding vir kleuterskoolpersoneel.

ABSTRACT

TITLE: The knowledge and attitude of pre-school personnel in reference to the sexual abuse of pre-school children and the reporting there of.

KEY TERMS: Sexual abuse, pre-school child, carergiver.

Pre-school children often spend the most part of the day at a pre-primary school or a day care center. Pre-school children sometimes make the first statement of sexual abuse to a pre-school teacher. Due to this phenomenon it is important that pre-school personnel are knowledgeable about basic information in connection with sexual abuse of the pre-school child and the reporting of the abuse. A positive attitude toward the protection of children against sexual abuse and the willingness to get involved in the reporting of sexual abuse or the suspicion there of, will guarantee that the best interest of the pre-school child is served.

Die purpose of the research was to ascertain the knowledge and attitude of pre-school personnel toward sexual abuse of pre-school children and the reporting there of, to determine whether pre-school personnel act in the best interest of pre-school children.

The research followed a quantitave approach. 13 Pre-primary schools took part in the research and 70 pre-school personnel completed the questionnaires. The questionnaires were completed in the participants own time.

The findings clearly showed that pre-school personnel who were involved in the research did not have sufficient knowledge, nor a desirable attitude toward sexual abuse of the pre-school child and the reporting thereof. A need for training in this field can be concluded from the findings.

VOORWOORD

Hierdie manuskrip word in artikelformaat voorgelê in ooreenstemming met Reëls A.7.2.3 soos vervat in die Jaarboek van die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus, 2010). Die artikel voldoen aan die vereistes soos gestel deur Social Work / Maatskaplike Werk (Kyk p. v).

Hierdie artikel tel 50% van die totale program.

VOORSKRIFTE AAN OUTEURS

Die tydskrif *Maatskaplike Werk/Social Work* se vereistes het as basis gedien ter formulering van hierdie artikel.

Hierdie tydskrif publiseer artikels, besprekings asook kommentaar op ander artikels wat verband hou met die vakgroep Maatskaplike Werk. Ander dissiplines se artikels wat relevant is, word ook daarin geplaas. Engelse sowel as Afrikaanse artikels word aanvaar, maar Afrikaanse artikels moet vergesel wees van 'n Engelse opsomming. Alle artikels word dan krities, maar vertroulik deur minstens twee keurders beoordeel. Indien daar drastiese veranderinge aan die artikel aangebring moet word, sal dit aan die outeurs teruggestuur word. 'n Disket sowel as 'n duidelike kopie van die artikel moet ingestuur word, waar die artikel slegs op een kant van die bladsy en in dubbelspasiëring getik is. Die Havard-stelsel moet gebruik word vir verwysings. Alle verwysings/aanhalings moet met die van(ne) van die outeur(s), jaar van publikasie en bladsynommers tussen hakies, in die teks verskyn. Verder word die bronne alfabeties volgens die outeurs se vanne in die bronnelys aangebring.

INHOUDSOPGAWE

DANKBETUIGINGS	i
OPSOMMING	ii
ABSTRACT	iii
VOORWOORD	iv
VOORSKRIFTE AAN OUTEURS	v
1. INLEIDING	1
2. PROBLEEMSTELLING	2
3. DOELSTELLING EN DOELWITTE	8
4. SENTRALE TEORETIESE STELLING	9
5. ONDERSOEKMETODE	9
5.1. Literatuurstudie	9
5.2. Empiriese ondersoek	10
5.2.1 Navorsingsontwerp	10
5.2.2 Deelnemers	10
5.2.3 Meetinstrument	11
5.2.4 Dataverwerking	12
5.2.5 Prosedures	12
5.2.6 Etiese aspekte	13
6. OMSKRYWING VAN BEGRIPPE	14
6.1. Seksuele misbruik	14
6.2. Versorgers	15
6.3. Kleuters	15
7. LEEMTES	15
8. RESULTATE	16
8.1. Profiel van deelnemers	16
8.1.1. Geslag van deelnemers	16
8.1.2. Huistaal van deelnemers	16
8.1.3. Ouderdom van deelnemers	17
8.1.4. Kwalifikasie van deelnemers	17
8.1.5. Ondervinding van deelnemers	17
8.2. Kennis rakende die intellektuele ontwikkeling van die kleuter	18
8.3. Kennis rakende normale seksuele gedrag van die kleuter	21

8.4	Kennis rakende gedrag van die kleuter wat op moontlike seksuele misbruik dui.....	23
8.5.	Deelnemers se definisie van seksuele misbruik.....	24
8.6.	Kennis rakende seksuele misbruik van kleuters.....	26
8.7.	Kennis rakende gewenste optrede in geval van seksuele misbruik	30
8.8.	Kennis rakende die aanmelding van seksuele misbruik	32
8.8.1.	Beleid en riglyne rakende die aanmelding van seksuele misbruik	32
8.8.2.	Wetgewing rakende seksuele misbruik.....	33
8.9.	Houding rakende seksuele misbruik.....	36
8.10.	Houding rakende aanmelding van seksuele misbruik.....	39
8.11.	Vergelyking van resultate van verskillende groepe	41
9.	BESPREKING	48
10.	AANBEVELINGS.....	51
11.	SAMEVATTING	53
12.	BRONNELYS	54
13.	ADDENDUMS	62
	ADDENDUM A: Dekbrief vir kleuterskoolpersoneel	62
	ADDENDUM B: Cover letter to pre-school personnel	63
	ADDENDUM C: Vraelys vir kleuterskoolpersoneel	64
	ADDENDUM D: Questionnaire to pre-school personnel	72

LYS VAN DIAGRAMME

Diagram 1: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende die intellektuele ontwikkeling van die kleuter	18
Diagram 2: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende normale seksuele gedrag	21
Diagram 3: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende gedrag wat op seksuele misbruik kan dui	23
Diagram 4: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende kennis van seksuele misbruik	26
Diagram 5: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende gewenste optrede wanneer seksuele misbruik vermoed word	30
Diagram 6: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het	

rakende houding ten opsigte van seksuele misbruik.....	36
Diagram 7: Persentasie deelnemers wat vroe korrek beantwoord het	
rakende houding ten opsigte van seksuele misbruik.....	39

LYS VAN TABELLE

Tabel 1:	Huistaal van deelnemers	16
Tabel 2:	Ouderdom van deelnemers.....	17
Table 3:	Kwalifikasie van deelnemers.....	17
Tabel 4:	Ondervinding van deelnemers	17
Tabel 5:	Kodering van definisie van seksuele misbruik.....	25
Tabel 6:	Beleid rakende aanmelding van seksuele misbruik	32
Tabel 7:	Riglyne rakende aanmelding van seksuele misbruik	32
Tabel 8:	Kennis rakende toepaslike wetgewing	33
Tabel 9:	Benoeming van toepaslike wette	34
Tabel10:	Kennis rakende vervolging indien seksuele misbruik nie aangemeld word nie	34
Tabel 11:	Plek van aanmelding	35
Tabel 12:	Effekgrootte en beduidendheid van opleiding en kundigheid.....	42
Tabel 13:	Korrelasie met ouderdom	44
Tabel 14:	Korrelasie tussen kundigheid en ondervinding	46

DIE KENNIS EN HOUDING VAN KLEUTERSKOOLPERSONEEL RAKENDE DIE SEKSUELE MISBRUIK VAN KLEUTERS EN DIE AANMELDING DAARVAN

Dr Corinne Strydom, Dosent by die Vakgroep Maatskaplike Werk, Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus.

Annamarie van Niekerk, Meestersgraadstudent aan die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus) werksaam as bestuurder te CMR Gauteng-Oos en ook as privaatmaatskaplike werker, SA, Pretoria.

1. INLEIDING

Vanuit die praktyk as maatskaplike werker, is dit die navorser se ervaring dat sommige kleuterskoolpersoneel wat seksuele gedrag by die kleuter waarneem, wat moontlik op seksuele misbruik mag dui, nie oor voldoende kennis beskik oor hoe om hierdie situasies te hanteer nie. As gevolg hiervan word die gedrag wat die kleuter openbaar, nie altyd as problematies beskou nie en word dit nie betyds aangemeld sodat die nodige ondersoeke gedoen kan word nie. Die navorser het ook in die praktyk waargeneem dat sommige kleuterskoolpersoneel nie die implikasies van hulle optrede met betrekking tot die hantering van die bekendmaking van seksuele misbruik, besef nie. Soms word die kleuters gedissiplineer of aan verskillende personeellede se ondervraging blootgestel, alvorens die nodige feite bekom is.

Vanweë kleuters se ontwikkelende kognitiewe vaardighede, is hulle besonder kwesbaar vir seksuele misbruik. Cash (2001:37) noem dat seksuele misbruik van voorskoolse kinders 'n risiko inhou vir langtermyn probleme. Vroeë identifisering van die misbruik is dus noodsaaklik om langtermyn probleme te verminder. Kleuters bring 'n groot deel van hul dag by kleuterskole deur en daarom behoort kleuterskoolpersoneel bedag te wees op tekens van moontlike seksuele misbruik.

Hierdie navorsing fokus op die kennis waarom kleuterskoolpersoneel beskik met betrekking tot seksuele misbruik van die kleuter en die hantering daarvan, asook die houding van kleuterskoolpersoneel ten opsigte van die aanmelding van seksuele misbruik. Die doel hiervan is om vas te stel waar daar leemtes is. As die basiese kennis van kleuterskoolpersoneel voldoende is ten opsigte van seksuele misbruik van kleuters, en daar gepaardgaande duidelike riglyne is wat gevolg kan word om die aanmelding te hanteer, is daar 'n groter moontlikheid dat die kinders beskerm kan word teen volgehoue seksuele misbruik.

2. PROBLEEMSTELLING

Seksuele misbruik kom wydverspreid onder alle rasse, kulture en in alle lande voor. Gegewe die realiteit dat kinders, en veral jong kinders, 'n gebrek aan kennis en mag het, is enige kind potensieel kwesbaar vir seksuele misbruik.

Kenner is van mening dat een uit elke vier dogters en een uit elke ses seuns in Amerika, seksueel misbruik sal word voor die ouderdom van agtien jaar (Darkness to Light: 2008:1). In Suid-Afrika word daar jaarliks meer as 20 000 sake van kinderverkragting en pogings tot verkragting gerapporteer. Een uit vyf verkragtingsake is verkragting van kinders onder die ouderdom van agtien jaar (Monare, 2007:2).

Collings (2008:13) bevestig dat misbruik wat in die regsmediese wêreld toepaslik is, met 22% oor 6 jaar gegroei het, terwyl, volgens dieselfde outeur Childline aandui dat seksuele misbruik van kinders met 400% oor 'n 12 jaar- periode gegroei het.

Haj-Yahia & Schwartz (2008:378) en Kenny (2001:88) noem dat studies die volgende toon: dat die gebrek aan aanmelding van kinderverwaarloosing, kindermishandeling en seksuele misbruik, plaasvind as gevolg van 'n tekort aan kennis en opleiding oor die verskillende vorme van kinderverwaarloosing en kindermishandeling, asook 'n gebrek aan kennis van aanmeldingsprosedures.

Collings (2007:60-62) vra die vraag of die voorkomingsprogramme wat slegs op kinders gerig is, voldoen aan hul primêre funksie, naamlik om seksuele misbruik te voorkom. Uit navorsing wat hy bestudeer het, kom die outeur tot die gevolgtrekking dat programme wat daarop gemik is om die onderwysers op te lei met betrekking tot seksuele misbruik, tot voordeel van skole kan strek.

Die kennis ten opsigte van seksuele misbruik is nie die enigste faktor wat belangrik is in die hantering en bekendmaking van seksuele misbruik van kleuters nie. Kleuterskoolpersoneel se houding teenoor seksuele misbruik is ook 'n bepalende faktor of hulle gaan betrokke raak in die identifisering en aanmelding van seksuele misbruik van die kleuter. Stevens *et al* (2004:20) verwys na Collings wanneer die gelowe en houdings van die publiek, en dus by implikasie, ook die gelowe en mites van kleuterskoolpersoneel, aangehaal word:

- Beperkende stereotipes. Dit dui op houdings wat die realiteit en onaangename gevolge van seksuele misbruik ontken, byvoorbeeld seuns wat seksuele kontak met 'n volwassene geniet.
- Ontkenning van die gevolge van misbruik. Hierdie oortuigings ontken of minimaliseer die negatiewe gevolge van misbruik, byvoorbeeld die mening dat seksuele kontak voordelig is vir die psigososiale ontwikkeling van die kind.
- Verplasing van blamering. Dit verwys na die geloof dat ander persone as die oortreder vir die seksuele misbruik verantwoordelik gehou word. So word die blaam vir die seksuele misbruik op die kind geplaas.
- In die Suid-Afrikaanse konteks het Campbell en Collings (2000:3-4) bevind dat daar onder student-onderwysers 'n hoë persentasie van mites bestaan ten opsigte van seksuele misbruik. Hierdie mites het veral betrekking op die dinamika daarvan. Dit kan herlei word na 'n gebrek aan opleiding vir onderwysers ten opsigte van seksuele misbruik en die aanmelding daarvan.

Webster *et al* (2005:1284,1293) meen dat die aanmelding van seksuele misbruik, probleme kan veroorsaak vir onderwysers wat nog nooit 'n aanmelding gedoen het nie.

Verder is hy oortuig dat die skool se eiesoortige kultuur ook 'n rol speel ten opsigte van aanmelding van seksuele misbruik.

Brooks & Higson-Smith (2004:115) is van mening dat onderwysers spanning ervaar wanneer kinders, wat in hul sorg geplaas is, mishandel word, en dat hulle magteloos voel omdat hulle nie die kinders kon beskerm nie. Hulle magteloosheid spruit ook voort uit die onvermoë van die kinderbeskermingsowerhede om die kinders te beskerm. Verskeie outeurs (Walsh *et al*, 2008:985, 990; Larsson & Svedin, 2002:260; Goldman, 2007:371; Chien, 2008:54,58) dui aan dat oortuigings van onderwysers, byvoorbeeld ongemak om met ouers oor seksuele gedrag van kinders te praat; vrees dat die goeie verhouding met ouers en kinders nadelig beïnvloed kan word; en die spesifieke gevalle van kinderverwaarloosing, 'n rol speel ten opsigte van aanmelding daarvan by die owerhede.

By kleuterskole of skole kan kinders seksuele gedragsprobleme openbaar en ouer kinders kan ook seksueel ontoepaslik optree teenoor jonger kinders. Die meeste mense is bewus van die risiko van seksuele misbruik van kinders deur 'n volwassene, maar min volwassenes besef dat kinders en adolessente ook ontoepaslike seksuele gedrag teenoor ander kinders kan openbaar (Stop It Now, 2007:4). Die outeurs Turner *et al* (2003:47) noem dat kinders wat seksueel misbruik is, in die klas seksueel uitreagerende gedrag kan toon en ook seksuele misbruikers van jonger kinders kan word.

Uit navorsing se ondervinding sal dit wenslik wees dat kleuterskoolpersoneel oor die volgende kennis beskik wanneer hulle kleuters oor moontlike seksuele misbruik ondervra:

- Verskillende kategorieë van seksuele misbruik.
- Kenmerke van die kognitiewe fase van die kind tussen drie- en ses jaar.
- Normale seksuele gedrag.
- Risikofaktore in die kleuter se gedrag wat op seksuele misbruik kan dui.

- Toepaslike verbale- en nie-verbale optrede deur kleuterskoolpersoneel wanneer die kleuter inligting van seksuele misbruik bekend maak.
- Aanmelding van kleuters wat moontlik seksueel misbruik is.

Vir kleuterskoolpersoneel om gedrag wat op moontlike seksuele misbruik dui, te identifiseer, is dit nodig om te verstaan wat die verskil tussen normale seksuele gedrag en problematiese seksuele gedrag van die kleuter is (Cheung & Boutté-Queen, 2010:16; Larsson & Svedin, 2002:248). Campbell (2006: 24-25, 70) en Keaser *et al* (2000:279), noem dat die volgende gedrag as normale seksuele gedrag van die kleuter beskou kan word:

- Toevallige masturbasie.
- Ongereelde eksplorاسie van ander kinders se genitalië.
- Kyk na ontblote genitalië.
- Eksplorاسie van eie liggaam.
- Vrae oor waar babas vandaan kom.
- Dokter-dokter spel.

Kinders wat seksuele gedragsprobleme ervaar, word deur die National Center on Sexual Behavior of Youth (2003:1), beskryf as "kinders jonger as 12 jaar wat ontwikkelings-, ontoepaslike- of aggressiewe seksuele gedrag vertoon".

Seksuele gedrag is problematies wanneer:

- Die kind homself beseer.
- Die gedrag die kind se sosiale- en kognitiewe ontwikkeling nadelig beïnvloed.
- Seksuele gedrag tussen kinders gereeld plaasvind.
- Seksuele gedrag met dwang en intimidاسie van ander kinders plaasvind.
- Daar emosionele ongemak teenwoordig is.
- Seksuele gedrag tussen kinders met 'n beduidende ouderdomsverskil plaasvind.
- Daar 'n groot verskil in fisiese grootte tussen kinders is.
- Seksuele spel met ander kinders indringend en/of potensieel skadelik vir hulle is (Grobelaar, 2006:6-8; NCSBY, 2003:1).

Aangesien kleuterskoolpersoneel dikwels die eerste bron van aanmelding is, is voldoende toegeruste personeel in kleuterskole of dagsorgsentrums, van uiterste belang. Wanneer dit blyk dat kleuters moontlik seksueel misbruik is, of wanneer hulle riskante seksuele gedrag openbaar, sal kleuterskoolpersoneel oor die algemeen deur middel van vraagstelling probeer vasstel of daar rede tot kommer is. Cheung en Boutté-Queen (2010:16) beveel aan dat vrae oor seksuele misbruik moet pas by die kognitiewe vermoëns en die ouderdom van die kind. Die wyse waarop inisiële vraagstelling plaasvind, het 'n groot invloed op die akkuraatheid van die kleuter se response. Ferrara (2002:64) beklemtoon dat die aanvanklike vraagstelling ten opsigte van seksuele misbruik belangrik is vir voorlegging by die hof en ook vir die kind se herstel. Poole & Lamb (2003:62-63) is van mening dat die akkuraatheid van kleuters se response tydens formele onderhoude negatief beïnvloed kan word indien hulle voor die formele onderhoud aan misleidende inligting blootgestel word. Indien die vrae wat gevra word nie by die ontwikkelingsvlak van die kind aanpas nie, kan die akkuraatheid van die kind se getuigenislewering beïnvloed word (Louw, 2005: 32).

Dit is belangrik dat kleuterskoolpersoneel die aanbevelings van Ferrara (2002:64) en Poole en Lamb (2003:52-61) in ag neem by die aanvanklike ondervraging van kleuters wat moontlik seksueel misbruik is:

- Oop vrae behoort voorkeur te kry omdat dit verskeie response kan ontlok.
- Sekere spesifieke vrae moet vermy word omdat dit suggestie tot gevolg kan hê. Dit gebeur veral wanneer ja/nee-vrae gevra word.
- Herhaling van dieselfde vraag deur dieselfde persoon behoort vermy te word. Kinders van alle ouderdomme aanvaar dat as dieselfde vraag herhaaldelik gevra word, daar iets verkeerd is met hulle antwoorde, en verander gevolglik hulle antwoorde.
- Die algemene verwagting dat kinders altyd volwassenes se vrae moet beantwoord, lei veral tot onakkurate antwoorde wanneer kinders geforseerde keusevrae moet beantwoord.

Die reaksie van sommige kleuterskoolpersoneel op die hantering en bekendmaking van seksuele misbruik of ontoepaslike seksuele gedrag, lei daartoe dat die kleuters verkeerd hanteer word. So word die kinders gedissiplineer of aan verskeie personeellede vir ondervraging blootgestel. Berliner (2003:12-14) ondersteun voorafgaande wat betref herhaalde ondervraging en 'n bestraffende houding teenoor kinders wat seksuele misbruik bekend maak. Hy noem dat kinders meer spanning ervaar met herhaalde inisiële ondervraging. Volgens hierdie outeur gee 'n atmosfeer wat vry is van veroordeling, die kinders die beste geleentheid om inligting van seksuele aard bekend te maak. Indien die proses van bekendmaking dus nie reg hanteer word nie, beïnvloed dit die ondersoekproses en ook uiteindelik die geldigheid van die maatskaplike werker se getuienis in die hof.

Dit is belangrik om die kognitiewe ontwikkeling van die kleuter in aanmerking te neem tydens ondervraging deur kleuterskoolpersoneel, aangesien dit die kanse verminder om die kleuter verkeerd te hanteer tydens bekendmaking van seksuele misbruik. Piaget se model, soos beskryf deur Louw (2002:79-81) word as leidraad gebruik vir die beoordeling van die kleuter se kognitiewe ontwikkeling. Volgens Piaget strek die pre-operasionele fase van ontwikkeling van twee- tot sewe jaar. Sy teorie van kognitiewe ontwikkeling van die kind word verdeel in verskillende stadia en elke stadium is afhanklik van ontwikkeling in die vorige stadium (Ferrara, 2002:127-130; Louw, 2002: 79-81).

Audage (2007:26) beveel aan dat die personeel opgelei moet wees ten opsigte van korrekte verbale- sowel as nie-verbale optrede. Wanneer 'n kleuter inligting van seksuele misbruik bekend maak, kan verkeerde optrede hom/haar maklik verwar of stilmaak. Die United Nations Department of Health and Human Services (2007:26) ondersteun bogenoemde siening. Hulle vereis dat werknemers en vrywilligers weet hoe hulle verbaal moet reageer en wat hulle moet vermy in omstandighede waar kinders verklarings van seksuele misbruik maak. Hierdie staatsdepartement beveel verder aan dat werknemers en vrywillers wat by dienste aan kinders en die jeug betrokke is, alle

bewerings van seksuele misbruik, by die betrokke owerhede moet aanmeld volgens hulle organisasie se beleid.

In Suid-Afrika maak die Wysingswet op die Strafbereg [Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede], dit vir alle persone verpligtend om seksuele misbruik van 'n kind by die SAPD aan te meld (Suid-Afrika, 2007:68). Artikel 54 (1)(a) van hierdie wet lui soos volg: " A person who has knowledge that a sexual offence has been committed against a child must report such knowledge immediately to a police official". Artikel 54 (2)(a) verplig ook persone wat slegs vermoed dat seksuele misbruik van 'n kind plaasvind, om dit aan te meld by die SAPD (Suid-Afrika, 2007:68-70).

Barker en Branson (2000:21) beveel aan dat maatskaplike werkers wat belangstel in forensiese maatskaplike werk, oor voldoende kennis moet beskik, maar ook bekend moet wees by die instansies wat van hulle dienste gebruik kan maak. Dit is daarom belangrik om personeel se huidige stand van kennis rakende seksuele misbruik by kleuterskole te bepaal, en ook beskikbaar te wees om hulle te fasiliteer met die proses van aanmelding daarvan.

Uit die voorafgaande kom die volgende navorsingsvrae na vore:

- Wat is die kennis van kleuterskoolpersoneel ten opsigte van seksuele misbruik van kleuters?
- Hoe hanteer kleuterskoolpersoneel kleuters wanneer hulle seksuele misbruik bekend maak?
- Wat is die houding van kleuterskoolpersoneel ten opsigte van seksuele misbruik by kleuters en die aanmelding daarvan?

3. DOELSTELLINGS EN DOELWITTE

Die doelstelling van hierdie ondersoek is om te bepaal wat die kennis en houding van kleuterskoolpersoneel is rakende seksuele misbruik van die kleuter en die aanmelding daarvan.

Ten einde die doelstelling te bereik, is die volgende doelwitte nagestreef:

- Om te bepaal wat die kennis van kleuterskoolpersoneel ten opsigte van seksuele misbruik van die kleuter is.
- Om vas te stel hoe kleuterskoolpersoneel die bekendmaking van seksuele misbruik van die kleuter hanteer.
- Om te bepaal wat die houding van kleuterskoolpersoneel is ten opsigte van seksuele misbruik en die aanmelding daarvan.

4. SENTRALE TEORETIESE STELLING

Die huidige kennis en houding van kleuterskoolpersoneel rakende seksuele misbruik van kleuters en die aanmelding daarvan, is nie bevorderlik vir die welsyn van die kleuter nie.

5. ONDERSOEKMETODE

Die navorsing is aan die hand van 'n literatuurstudie en empiriese ondersoek gedoen.

5.1 Literatuurstudie

Volgens Fouche en Delport (2005:123) dra die bestudering van die literatuur by tot beter begrip van die probleem wat nagevors gaan word. Verskeie boeke, tydskrifte en die internet is geraadpleeg om relevante inligting te bekom. Navorsing met betrekking tot seksuele misbruik in kleuterskole, fokus meestal op die voorkoming van seksuele misbruik. Hierdie voorkoming is gerig op bemagtiging van die kinders self en word daar nie uitgebreide inligting gevind wat fokus op die kennis waaroor kleuterskoolpersoneel behoort te beskik nie. Navorsing wat die houding van kleuterskoolpersoneel rakende seksuele misbruik toets, is in ander lande gedoen, maar kon slegs beperkte Suid-Afrikaanse navorsing opgespoor word in dié verband.

Die Ferdinand Postma-biblioteek op die Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit is as hoofbron benut om relevante literatuur te bekom. 'n Verskeidenheid databasisse is geraadpleeg naamlik, Social Work Abstracts, Social Science Abstracts, EBSCO HOST, Repertorium van Suid- Afrikaanse Tydskrifartikels, Science Direct, Gesamentlike Katalogus van proefskrifte en verhandelings van Suid-Afrikaanse Universiteite, Google en Yahoo.

5.2 Empiriese ondersoek

5.2.1 Die navorsingsontwerp

Die verkennende navorsingsontwerp is gebruik om inligting in te samel. Volgens Fouche en De Vos (2005:106) is die doel van die verkennende navorsingsontwerp om die onderwerp te verken en om inligting en feite in te samel. Verkennende navorsing word onderneem wanneer daar min bekend is ten opsigte van 'n onderwerp (Alston & Bowles, 2003:34).

Fouche en de Vos (2005: 101) noem dat wanneer die navorser op 'n onderwerp besluit het, daar bepaal moet word of 'n kwantitatiewe-, kwalitatiewe- of gekombineerde navorsingsbenadering gevolg gaan word. Vir die doeleindes van hierdie studie is daar hoofsaaklik van die kwantitatiewe benadering gebruik gemaak. Royse (2011:18) beskryf die kwantitatiewe benadering as die tradisionele wetenskaplike metode wat objektiwiteit hoog aanslaan.

5.2.2. Deelnemers

'n Steekproef is vanuit kleuterskole in die Pretoria-Oos area verkry, aangesien die navorser se werksarea die kleuterskole in hierdie gebied insluit. Die bundelsteekproefmetode is gebruik, aangesien 'n steekproefraamwerk van alle kleuterskole in Pretoria, ontbreek. Babbie (2007:209) meen dat die bundelsteekproefmetode toepaslik is, wanneer dit onmoontlik of onprakties is om 'n uitgebreide lys van persone in die populasie te verkry of saam te stel. Daar is verskeie

pogings aangewend om 'n lys van kleuterskole in die Pretoria omgewing te bekom, maar die instansies wat genader is, het nie hul weg oopgesien om die inligting bekend te maak nie en daarom is daar op 'n bundelsteekproefmetode besluit. 'n Kaart van die Tshwane Metropolitaanse Oostelike streek van Pretoria is bekom, en is die populasie uit 'n geografiese gebied in die suidelike deel van Pretoria-Oos, wat deur Rubensteinstraat, Jacquestraat, Paulstraat en Wekkerstraat, begrens word, gekies. Die navorser het gepoog om al die kleuterskole in hierdie gebied te nader om deel te neem aan die navorsing.

Die hoofde van die kleuterskole het aangedui hoeveel van die personeel geletterd was om die vraelys te voltooi. Die kleuterskoolpersoneel wat versoek is om die vraelys te voltooi, het bestaan uit gekwalifiseerde kleuterskoolpersoneel sowel as kleuterskoolpersoneel wat nie noodwendig oor formele opleiding beskik nie.

5.2.3 Meetinstrument

Kleuterskoolpersoneel het die selfopgestelde vraelys voltooi. Die vraelys het meestal uit geslote vrae bestaan, aangesien daar substansiële inligting ten opsigte van seksuele misbruik beskikbaar is en die hoofokus hier op die basiese kennis van die respondente val (Delpont, 2005:174).

'n Vyfpunt-skaal vraelys is gebruik. Vrae in die vraelys het die volgende behels: keuses moes gemaak word tussen "stem beslis saam/ stem saam/ stem beslis nie saam nie/stem nie saam nie/ en onseker" vir elke vraag. Die response is ingedeel in kategorieë in terme van "ingelig" en "oningelig". Die opsies "stem saam" en "stem beslis saam" is saam gegroepeer en die opsies van "stem beslis nie saam nie" en "stem nie saam nie" is saam gegroepeer. Die respons "onseker" is by die kategorie gevoeg wat nie as "ingelig" beskou is nie. Soms was die positiewe opsies as "ingelig" gekodeer en soms was dit as "oningelig" gekodeer. Dieselfde beoordeling het vir die negatiewe opsies gegeld.

Die volgende uittreksel uit die vraelys dien as voorbeeld:

	STELLINGS	Stem beslis saam	Stem saam	Stem beslis nie saam nie	Stem nie saam nie	Onseker
	Dink u kleuters tussen die ouderdom van 3 en 6 jaar:					
1.	Raak makilk verward ten opsigte van feite indien hulle herhaaldelik dieselfde vraag gevra word.	1	2	3	4	5
2.	Het 'n begrip van al die woorde wat hulle gebruik.	1	2	3	4	5

By vraag 1 is die opsies “stem beslis saam” en “stem saam” as “ingelig” gekodeer . By vraag 2 is die opsies “stem beslis nie saam nie” , “stem nie saam nie” en “onseker” as “ongingelig” gekodeer.

‘n Oop vraag waar deelnemers hul definisie van seksuele misbruik moes aandui, is ook ingesluit. ‘n Verdere oop vraag is ingesluit wat die kennis van deelnemers met betrekking tot wetgewing op seksuele misbruik, toets.

5.2.4 Dataverwerking

Die data is deur Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus, met behulp van die SPSS-program verwerk (SPSS Inc.,2009). Die direkteur van Outcomes Consultants, Pretoria, was behulpsaam met die korrelasie tabelle, asook met die grafiese voorstelling van die statistiek.

5.2.5 Prosedures

- Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroom-kampus, is geraadpleeg vir die geldigheid en betroubaarheid van die selfopgestelde vraelys.
- Vraelyste is in Engels en Afrikaans opgestel.

- 'n Gebied is in die oostelike deel van Pretoria afgebaken waarbinne die kleuterskole genader is vir deelname aan die navorsing.
- Telefoniese kontak is met die kleuterskole gemaak om deelname aan die navorsing te versoek. Die doel van die navorsing is verduidelik en die kleuterskoolhoof het aangedui hoeveel vraelyste deur die personeel voltooi kon word.
- Afrikaanse- en Engelse dekbriewe en vraelyste is per hand by die kleuterskole afgelewer sodat respondente dit in hul eie tyd kon voltooi. Met aflewering is versoek dat die vraelyste binne 48 uur van aflewering, afgehaal sal word (Delport, 2005:168). Kleuterskole het egter aangedui dat die voltooide vraelyste ná een week van aflewering, gereed sal wees.
- Vraelyste is verwerk met behulp van Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus, en die direkteur van Outcomes Consultants, Pretoria. Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus, het van die SPSS- program (2009) gebruik gemaak om die vraelyste te verwerk.
- Die resultate is in 'n verslag verwoord.

5.2.6 Etiese aspekte

Verskeie etiese aspekte moet in ag geneem word wanneer 'n navorsingsprojek onderneem word. In die huidige ondersoek is die volgende etiese aspekte in ag geneem (Strydom, 2005: 67-68; Babbie, 2007: 62-66; Mouton, 2001:238):

- Alle persoonlike inligting is anoniem en vertroulik hanteer. Babbie (2007:64) is van mening dat anonimiteit slegs gewaarborg word indien die navorser sowel as die mense wat die navorsing gaan lees, nie die deelnemers kan identifiseer nie. In die huidige ondersoek is geen name aan die vraelyste gekoppel nie. Konfidensialiteit is verder verseker met die onderneming om nie die kleuterskole wat aan die navorsing deelneem, in die navorsingsverslag te identifiseer nie.

- Die doel van die navorsing is in die dekbriewe verduidelik en sodoende was die deelnemers ingelig daaromtrent.
- Deelname aan voltooiing van die vraelyste was vrywillig.
- Die emosionele en fisiese welstand van die deelnemers is deurentyd beskerm. Strydom (2005:58) noem dat 'n negatiewe assosiasie uit 'n persoon se verlede, weer as gevolg van die deelname aan die navorsing, ontlok kan word, en kan lei tot emosionele ongemak. Met die voltooiing van die vraelyste het die moontlikheid dus bestaan dat deelnemers wat self aan seksuele misbruik blootgestel was, weer 'n belewenis daarvan kon ervaar. Die navorser se kontakbesonderhede was egter beskikbaar vir ontleding en hantering van vrae.
- Deelnemers is deur middel van die dekbriewe ingelig dat hulle toegang tot die bevindinge van die verslag sal kan kry deur middel van die navorser se terugvoer.

6. OMSKRYWING VAN BEGRIPPE

6.1 Seksuele misbruik

Seksuele misbruik word breedweg in kategorieë van kontak- en nie-kontak seksuele misbruik verdeel. Nie-kontak seksuele misbruik sluit seksuele aanmerkings, pornografie, blootstelling en voyeurisme in. Kontak seksuele misbruik sluit oraal-genitale misbruik, interfemorale koïtus, penetrasie met penis of voorwerpe in vagina of anus, in (Grobbelaar, 2006:16-19).

In die literatuur is daar 'n verskeidenheid definisies ten opsigte van seksuele misbruik. Om ingelig te wees hieroor, is dit nodig om die definisie van seksuele misbruik te verstaan en die situasies te ken wanneer seksuele misbruik aangemeld moet word (Greytak, 2009:16). Spies (2006:269) se definisie is 'n beskrywing wat die kern van seksuele misbruik aanraak. Sy beskryf dit as 'n aksie waartydens volwassenes voordeel trek uit kinders se gebrek aan kennis oor seksuele aangeleenthede, hul kwesbaarheid in terme van hul afhanklikheid van die oortreder vir versorging en hul onvermoë om

hulself te beskerm., Die oortreder doen hiermee afstand van die gemeenskap se waardes en norme ten opsigte van seksuele gedrag.

Die kwessie van gebrek aan toestemming en onvermoë tot toestemming by kinders tydens seksuele misbruik, word deur Munro (2000:1) en Van Dam (2006:48) beklemtoon. Die gebrek aan toestemming is ter sprake wanneer kinders deur volwassenes, sowel as deur ander kinders, seksueel misbruik word (Munro: 2000:1).

6.2 Versorgers

Die Department of Social Development (2001:iii) definieer versorgers van kinders, buiten die primêre versorgers se posisie, soos volg: "...any person concerned with the care of children. Child care workers are also called educators, teachers, child minders, practitioners, and care givers amongst others". Uit voorafgaande definisie is dit duidelik dat onderwysers en ander personeel by kleuterskole, beskou word as kinderversorgers en dus 'n verpligting het om in die beste belang van die kinders op te tree.

6.3 Kleuters

Louw (2002: 238) dui aan dat die kleutertydperk vanaf twee- tot sesjarige leeftyd strek.

7. LEEMTES

Die volgende leemtes kan ná afloop van die studies geïdentifiseer word:

- Weens die feit dat 'n volledige lys van kleuterskole nie van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en Gesondheid verkry kon word nie, is dit moontlik dat nie al die kleuterskole in die afgebakende area by die studie betrek is nie.
- Vanweë die kwantitatiewe aard van die studie, kon nie-verbale reaksies van respondente nie waargeneem word nie. Indien kwalitatiewe elemente ook

ingesluit was in die studie, kon meer diepte-inligting oor die onderwerp verkry word.

8. RESULTATE

Die resultate wat vanuit die 70 vraelyste aan kleuterskoolpersoneel verkry is, word in hierdie afdeling bespreek.

Ontoepaslike seksuele gedrag by kleuters word waargeneem by kleuterskole. Aangesien kleuterskoolpersoneel soms die eerste persone is aan wie die kleuter 'n verklaring van moontlike seksuele misbruik maak, behoort hul oor die basiese kennis en gewenste houding te beskik rakende seksuele misbruik en die aanmelding daarvan. Die stellings wat in die vraelys gebruik is, word as basiese kennis geag rakende seksuele misbruik en die vereiste is gestel dat meer as 75% van die respondente ten opsigte van elke stelling ingelig moet wees. Dieselfde standaard is gestel ten opsigte van die gewenste houdings.

8.1. Profiel van deelnemers

8.1.1 Geslag van deelnemers

Al die deelnemers, naamlik 70 (100%) was vroulik. Dit kan verwag word, aangesien daar meestal vrouens in kleuterskole werk.

8.1.2 Tabel 1: Huistaal van deelnemers

HUISTAAL	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Afrikaans	50	71.43
Engels	12	17.14
Ander	6	8.6
Ontbreek	2	2.9
Totaal (N)	70	100

Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die meeste van die deelnemers Afrikaanssprekend was, 50 (71.43%) van die 70. Hierna volg Engelssprekende deelnemers, 12 (17.14%), terwyl ander tale die laagste deelname verteenwoordig 6 (8.6%).

8.1.3 Tabel 2: Ouderdom van deelnemers

OUERDOM	FREKWENSIE	PERSENTASIE
20-30	29	41.43
31-40	20	28.57
41-50	10	14.29
51-60	8	11.43
61-65	3	4.29
Totaal (N)	70	100

Volgens tabel 2 is die meeste deelnemers, naamlik 49 (70%), tussen die ouderdomme van 20 en 40 jaar.

8.1.4 Tabel 3: Kwalifikasie van deelnemers

KWALIFIKASIE	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Skoolkwalifikasie	37	52.86
Kleuterskool-kwalifikasie	33	47.14
Totaal (N)	70	100

Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die meeste deelnemers, 37 (52.86%), nie oor 'n kleuterskool-kwalifikasie beskik nie.

8.1.5 Tabel 4: Ondervinding van deelnemers

JARE ONDERVINDING	FREKWENSIE	PERSENTASIE
1-10	51	72.86
11-20	14	20
21-30	3	4.29
31-40	1	1.43
Ontbreek	1	1.43
Totaal (N)	70	100

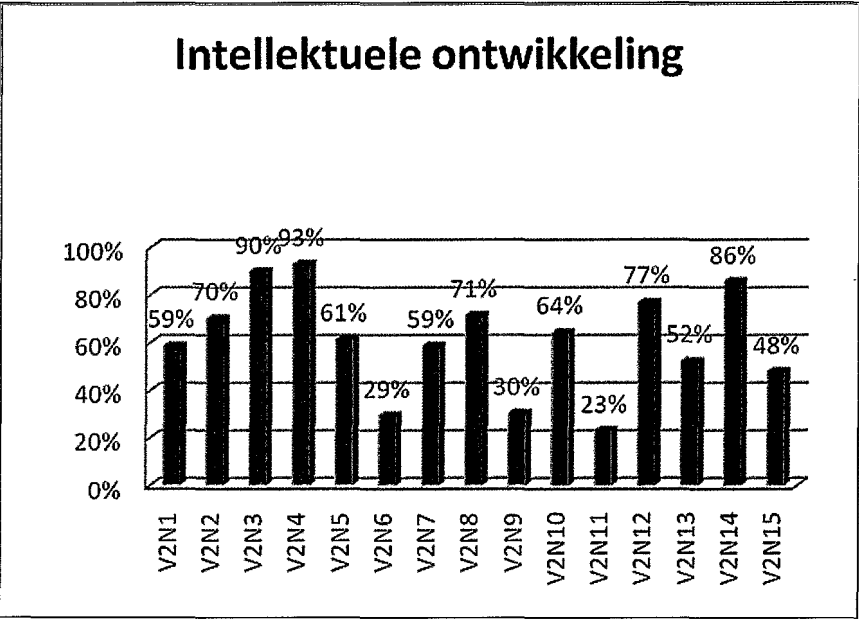
Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat 51 (72.86%) deelnemers tussen 1 en 10 jaar ondervinding het, wat die meeste van die deelnemers verteenwoordig. Die tweede groep deelnemers, naamlik 14 (20%), val in die kategorie van tussen 11 en 20 jaar

ondervinding. In die kategorie van 21-30 jaar ondervinding is daar 3 (4.29%) deelnemers en slegs 1 (1.43%) van die deelnemers het tussen 31 en 40 jaar ondervinding.

Die resultate wat uit die vraelyste bekom is en wat handel oor die kennis van die respondente insake die seksuele misbruik van die kleuter, sal eers bespreek word. Daarna sal aandag gegee word aan die vrae insake die houding van die respondente.

8.2 Kennis rakende die intellektuele ontwikkeling van die kleuter

Diagram 1: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende die intellektuele ontwikkeling van die kleuter

Beskrywing van die horisontale as:

V2N1	Besik oor die vermoë om gebeure in die regte tydsvolgorde weer te gee.
V2N2	Besik oor die vermoë om die aantal kere wat hulle seksueel misbruik is, korrek weer te gee.
V2N3	Besik oor die vermoë om ouderdom van mense korrek weer te gee.
V2N4	Besik oor die vermoë om datums van seksuele misbruik korrek weer te gee.
V2N5	Kan geloofwaardige inligting verskaf ten opsigte van gebeure tydens seksuele misbruik.
V2N6	Kan “ hoekom ”-vrae wat aan hulle gestel word, beantwoord

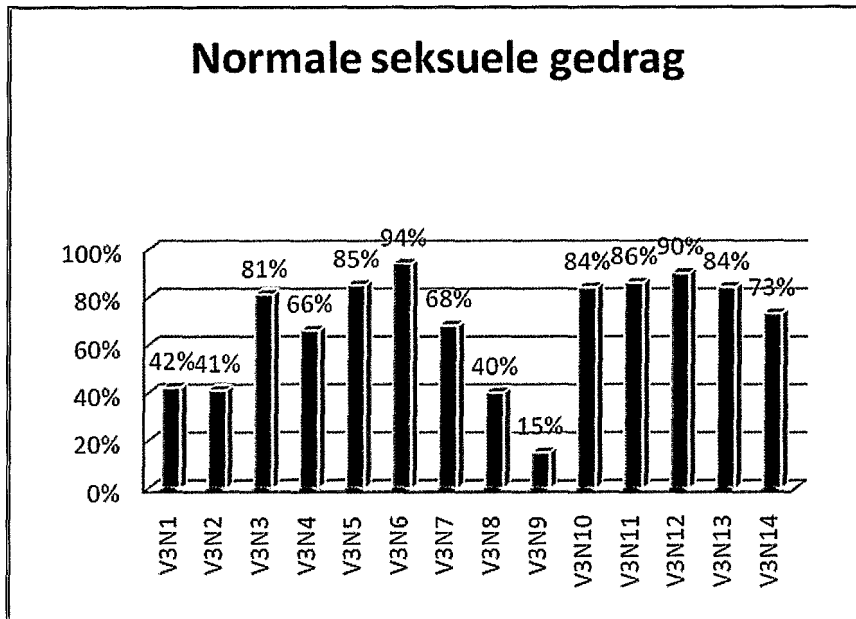
V2N7	Kan slegs inligting gee ten opsigte van gebeure van seksuele misbruik wat hulself ervaar het.
V2N8	Neig om hulle antwoorde te verander indien hulle herhaaldelik dieselfde vraag gevra word.
V2N9	Kan ten spyte van leidende vrae tydens ondervraging, steeds korrekte inligting weergee.
V2N10	Gebruik soms woorde wat hulself nie verstaan nie.
V2N11	Sal aandui wanneer hulle nie die betekenis van woorde wat volwassenes gebruik, verstaan nie.
V2N12	Inkonsekwente inligting kom voor in die kleuter se verklaring, wat beteken dat die kleuter jok.
V2N13	Kan uitgebreide beskrywings van seksuele misbruik verskaf wat aan fantasie toegeskryf kan word.
V2N14	Kan verward raak ten opsigte van feite indien verskeie persone hulle ondervra ten opsigte van seksuele misbruik.
V2N15	Aanvaar dat ander mense ook kennis dra van hul ervarings, wat veroorsaak dat hul stilbly oor hul seksuele misbruik.

- Uit die tabel wat kennis ten opsigte van die intellektuele ontwikkeling van die kleuter meet, het meer as 75% van die deelnemers slegs ten opsigte van 4 uit die 15 vrae, naamlik V2N3, V2N4, V2N12 en V2N14, voldoende kennis gehad. Die aanvaarbare norm van meer as 75% deelnemers het 26.67% van die vrae in hierdie kategorie korrek beantwoord. Die response op V2N3 en V2N4 dui aan dat die deelnemers bewus is daarvan dat kleuters nie 'n begrip van getalle en ouderdom het nie. Saywitz (2002:3) waarsku dat dit kleuters verwar indien hulle vrae ten opsigte van getalle moet beantwoord, aangesien hulle taal- en numeriese vaardighede onvolledig ontwikkel is. Dit is belangrik dat kleuterskoolpersoneel kennis dra van hierdie feite, om sodoende te voorkom dat kleuters vrae gevra word oor datums waarop hulle aan moontlike seksuele misbruik blootgestel is, of om iemand se ouderdom te verskaf.
- Die gestelde norm van meer as 75% deelnemers wat vrae korrek moes beantwoord, was onbereikbaar ten opsigte van die grootste aantal vrae, naamlik 11 (73.33%). Dit beteken dat kleuterskoolpersoneel aan belangrike kennis ontbreek ten opsigte van die intellektuele ontwikkeling van die kleuter, wat kan veroorsaak dat hulle op 'n verkeerde wyse ondervraging na moontlike seksuele misbruik doen.

- V2N9 is deur 21 (30%) deelnemers korrek beantwoord. Dit is van kritiese belang dat leidende vrae nooit aan kleuters gestel word nie. Faller (2007:102) bevestig dat leidende vrae kleuters verwar vanweë hul beperkte kognitiewe ontwikkeling en dat veral jonger voorskoolse kinders vals bevestigende antwoorde ten opsigte van seksuele misbruik kan verskaf. Louw (2005: 32) meen dat, indien dit aan die lig kom dat leidende vrae aan die kleuter gestel is ten opsigte van seksuele misbruik, hierdie inligting ook nie as betroubaar aanvaar sal word in 'n hof nie.
- V2N6 is deur 20 (29%) deelnemers korrek beantwoord. Indien kleuterskoolpersoneel nie besef dat kleuters nie “hoekom”-vrae kan beantwoord nie, is die moontlikheid groot dat hulle verkeerde antwoorde sal kry. Volgens Grobbelaar (2006:4) interpreteer kleuters die woord “hoekom” as oorsaak of gevolg en kan hulle nie tussen die twee onderskei nie.
- V2N11 is deur 16 (23%) deelnemers korrek beantwoord. Die implikasie hiervan is dat kleuterskoolpersoneel in hul gespreksvoering met die kleuter, taal gebruik wat bo die kleuter se begripsvermoë is, omdat hulle nie besef dat kleuters meestal nie aandui dat hulle nie taal van volwassenes verstaan nie. Saywitz (2002:5) bevestig dat jong kinders probleme het om te besef wanneer hulle nie iets verstaan nie en dat selfs kinders van skoolgaande ouderdom selde om verduideliking vra.

8.3 Kennis rakende normale seksuele gedrag van die kleuter

Diagram 2: Persentasie deelnemers wat vroe korrek beantwoord het rakende normale seksuele gedrag van die kleuter

Beskrywing van die horisontale as:

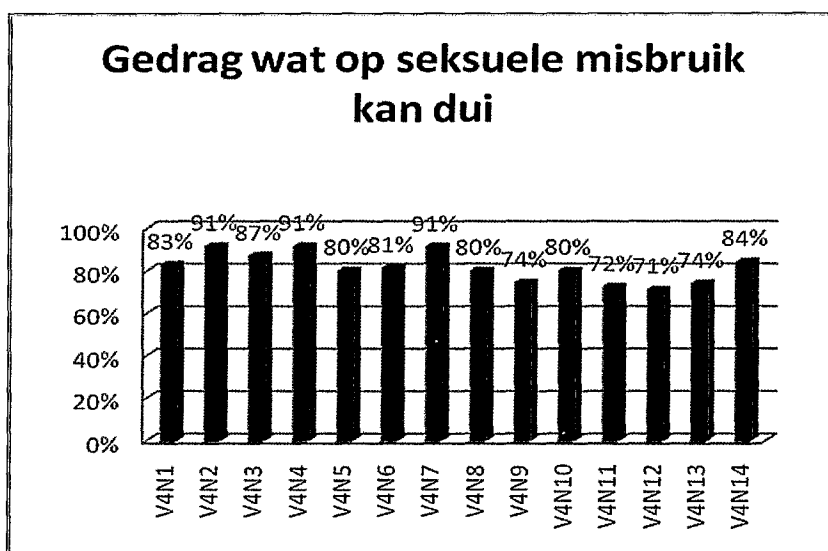
V3N1	Masturbasie per geleentheid.
V3N2	Gereelde "dokter-dokter"-spel.
V3N3	Alle vorme van seksuele gedrag tussen kleuters van dieselfde ouderdom.
V3N4	Nuuskierigheid ten opsigte van volwassenes se liggame.
V3N5	Herhaalde ontbloting van privaatdele deur die kleuter self.
V3N6	Herhaalde aanraking van volwassenes se privaatdele nadat hulle daarvoor aangespreek is.
V3N7	Nabootsing van volwasse seksuele aktiwiteite.
V3N8	Seksuele ontdekkingsgedrag tussen kleuters van dieselfde ouderdom, wat wedersydse toestemming insluit, met 'n element van pret.
V3N9	Seksuele gedrag wat kleuters se sosiale en intellektuele ontwikkeling nadelig beïnvloed.
V3N10	Seksuele gedrag wat met aggressie teenoor ander kleuters gepaard gaan.
V3N11	Forsering van ander kleuters om hul klere uit te trek.
V3N12	Nuuskierigheid ten opsigte van hul eie liggame.
V3N13	Versoek dat ander kleuters of persone hulle privaatdele aanraak, nadat hulle daarvoor aangespreek is.
V3N14	Seksuele gedrag wat ernstige gevoelens van skaamte en bangheid tot gevolg het.

- Ten opsigte van kleuterskoolpersoneel se kennis van normale seksuele gedrag van kleuters, het meer as 75% deelnemers voldoende kennis openbaar met 7 uit die 14 vrae.
- V3N1 is deur 29 (42%) van die deelnemers korrek beantwoord. Die rede hiervoor kan moontlik aan persoonlike voorkeur of waardes toegeskryf word. Campbell (2006:24) bevestig dat kinders vanaf driejarige ouderdom begin om te masturbeer en beskryf dit as normale seksuele gedrag.
- 29 (41%) van die deelnemers het V3N2 korrek beantwoord. Dit dui daarop dat daar nie 'n voldoende aantal deelnemers is wat besef dat, indien die “dokter-dokter”-spel gereeld voorkom, die kleuters moontlik aan ontoepaslike seksuele gedrag by die kleuterskool of elders blootgestel word nie. Campbell (2006: 25) noem egter dat ongereelde seksuele eksplorاسie van kleuters se liggame onder mekaar, aanvaarbaar is.
- V3N8 wat handel oor seksuele gedrag tussen kleuters van dieselfde ouderdom, met wedersydse toestemming, is deur 27 (40%) van die deelnemers korrek beantwoord. Indien kennis ten opsigte van hierdie aspek van kleuters se seksuele ontwikkeling ontbreek, kan daar verkeerdelik tot die gevolgtrekking gekom word dat die betrokke kleuters moontlik aan seksuele misbruik blootgestel word. Dit kan ook tot onnodige teregwyding van die kleuters lei. Stop It Now (2010:1) dui aan dat seksuele spel tussen kinders van dieselfde fisiese grootte, ouderdom en sosiale en emosionele ontwikkeling, normaal is. Die gemoedstemming van die kinders behoort spontaan te wees. Volgens Aucamp (2011:7) neem kleuters se nuuskierigheid vir mekaar se liggame tussen die ouderdom van twee- en vyf jaar, toe, en raak hulle dikwels by seksuele spel betrokke.
- V3N9 is deur 10 (15%) van die deelnemers korrek beantwoord. Hierdie vraag handel oor seksuele gedrag wat kleuters se sosiale en intellektuele ontwikkeling negatief beïnvloed. Dit is belangrik dat kleuterskoolpersoneel daarvan bewus is dat, indien die frekwensie van seksuele gedrag van kleuters hulle weerhou van sosiale kontak of veroorsaak dat hulle nie op hulle werk kan fokus nie, dit nie meer normaal is nie. Kriel (2011: 29) verwys ook na hierdie probleemgedrag en

noem dat dit verwys na gedrag wat herhalend voorkom en ander aktiwiteite oorneem Hierdie geseksualiseerde gedrag veroorsaak dat die kleuter nie normaal met sy ontwikkeling kan voortgaan nie.

8.4 Kennis rakende gedrag van die kleuter wat op moontlike seksuele misbruik dui

Diagram 3: Persentasie deelnemers wat vroeë korrek beantwoord het rakende gedrag wat op seksuele misbruik kan dui

Beskrywing van die horisontale as:

V4N1	Seksuele gedrag wat herhalend voorkom.
V4N2	Seksuele gedrag wat besering van ander kleuters tot gevolg het.
V4N3	Seksuele gedrag wat met dwang ten opsigte van ander kleuters gepaard gaan.
V4N4	Seksuele gedrag wat die intellektuele- en sosiale ontwikkeling van die kleuter nadelig beïnvloed.
V4N5	Seksuele gedrag wat nie afneem nadat die kleuter aangespreek is daaroor nie.
V4N6	Seksuele gedrag wat gepaard gaan met besering van die kleuter self.
V4N7	Mondelinge bekendmaking van seksuele misbruik deur die kleuter.
V4N8	Seksuele gedrag waar kleuters voorwerpe in hul eie of ander kleuters se vagina of rektum indruk.
V4N9	Kleuter vertoon seksuele kennis wat nie ouderdomstoepaslik is nie.
V4N10	Seksuele gedrag waar die kleuter sy of haar mond op ander kleuters se privaatdele plaas.

V4N11	Seksuele gedrag tusssen kleuters van dieselfde ouderdom waar daar duidelike verskille in grootte, sterkte en gewig is.
V4N12	Kleuter ervaar pyn by sy of haar privaatdele.
V4N13	Kleuter het probleme om te loop of sit.
V4N14	Nabootsing van volwasse seksuele aktiwiteite deur ander kleuters daarby te betrek.

- Ten opsigte van deelnemers se kennis rakende gedrag wat op seksuele misbruik kan dui, het meer as 75% deelnemers voldoende kennis van 10 (71.43%) van die 14 vrae. Die deelnemers is dus voldoende ingelig ten opsigte van die meeste vrae.
- Tussen 71% en 74% deelnemers het van vier vrae, naamlik V4N9, V4N11, V4N12 en V4N13 voldoende kennis, wat dus naby die norm van 75% deelnemers kom.
- Die feit dat die deelnemers goed ingelig is ten opsigte van gedrag wat op seksuele misbruik kan dui, dra daartoe by dat hulle in staat sal wees om hierdie gedrag te identifiseer en op te tree, om sodoende moontlike seksuele misbruik te help voorkom.

8.5 Deelnemers se definisie van seksuele misbruik

Deelnemers se begrip van seksuele misbruik is met 'n oop vraag verkry. Die doel van die oop vraag was om die deelnemers se beskrywing van seksuele misbruik in breë terme te verkry. Om breedweg kategorieë te skep waarvolgens die definisies van deelnemers beoordeel kon word, is die definisie wat deur die Wysigingswet op Strafbereg [Seksuele Misdrywe an Verwante Aangeleenthede], (Suid-Afrika, 2007:16) voorgeskryf word, as vertrekpunt gebruik. Die deel van die definisie wat verwys na die kontak- en die nie-kontak seksuele misbruik, is benut: "Sexual act is defined as an act of sexual penetration or an act of sexual violation" (South Africa, 2007:16).

Die antwoorde van die deelnemers is in die volgende kategorieë gekodeer:

Kode 0   - Geen respons

- Kode 1 - Geen begrip
- Kode 2 - Redelike begrip van seksuele misbruik: beskrywing van kontak-seksuele misbruik
- Kode 3 - Goeie begrip van seksuele misbruik: beskrywing van kontak- sowel as nie-kontak misbruik

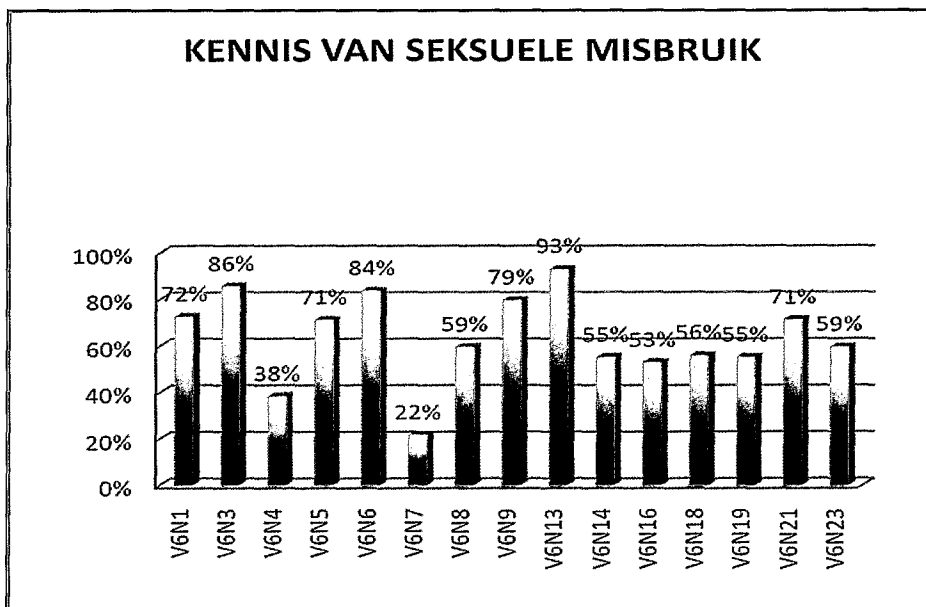
Tabel 5: Kodering van definisie van seksuele misbruik

KODE	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Kode 0	12	17.14
Kode 1	6	8.57
Kode 2	21	30
Kode 3	31	44.29
Totaal(N)	70	100

- Uit bogenoemde tabel blyk dit dat 12 (17.14%) deelnemers geen respons gegee het nie; 6 (8.57%) van die deelnemers het geen begrip van seksuele misbruik nie; 21 (30%) het 'n redelike begrip van seksuele misbruik; en die grootste persentasie deelnemers, naamlik 31 (44.29%), het 'n goeie begrip van seksuele misbruik. Hoewel die grootste persentasie deelnemers 'n goeie begrip van seksuele misbruik het, is dit steeds minder as 50% van die deelnemers.
- Die deelnemers wat 'n redelike begrip van seksuele misbruik het, gee meestal uitgebreide beskrywings van kontak seksuele misbruik en beskryf nie die aspek van seksuele misbruik wat blootstelling aan ontoepaslike seksuele aktiwiteite of verbale opmerkings insluit nie.

8.6 Kennis rakende seksuele misbruik van kleuters

Diagram 4: Persentasie deelnemers wat vroe korrek beantwoord het rakende kennis van seksuele misbruik

Beskrywing van die horisontale as:

V6N1	Seksuele ondekkingsgedrag van kleuters is deel van hulle ontwikkeling.
V6N2	Dit is kleuterskoolpersoneel se plig om op te tree tydens gebeure van moontlike seksuele misbruik van kleuters.
V6N3	Kleuters is in staat om seksuele misbruik te stop.
V6N4	Ouers behoort in alle gevalle van seksuele misbruik eerste in kennis gestel word.
V6N5	Kleuters jok meestal oor gebeure ten opsigte van seksuele misbruik.
V6N6	Seksuele misbruik word gewoonlik ontdek deur kleuters se gedrag waar te neem.
V6N7	Seksuele misbruik kan na eie oordeel by owerhede soos die SAPD en Welsynsorganisasies aangemeld word.
V6N8	Vanweë kleuters se onvolledige taalontwikkeling, word dit wat hulle kommunikeer aan volwassenes, soms as seksuele misbruik geïnterpreteer.
V6N9	Kleuters word meestal deur vreemdelinge seksueel misbruik.
V6N10	'n Kleuterskool word swak bestuur as daar seksuele misbruik voorkom.
V6N11	Dit is nodig om kleuters met problematiese seksuele gedrag na professionele persone te verwys vir evaluering.
V6N12	Kleuters se gedrag gee aanleiding tot seksuele misbruik.
V6N13	Kleuters het dieselfde seksuele begeertes as volwassenes.
V6N14	Kleuters wat emosioneel onveilig voel, word makliker seksueel misbruik.
V6N15	Dit is die rol van kleuterskoolpersoneel om hul eie ondersoek na beweerde

	seksuele misbruik te doen.
V6N16	Die nie-oortredende ouer van kleuters wat moontlik seksueel misbruik word, sal altyd die kleuter beskerm.
V6N17	Kleuterskoolpersoneel kan seksuele misbruik help voorkom deur grense te stel ten opsigte van ontoepaslike seksuele gedrag.
V6N18	Kleuters sal altyd negatief voel teenoor die persone wat hulle seksueel misbruik.
V6N19	Sekere simptomatiese gedrag wat by seksueel misbruikte kinders voorkom, kom ook voor by kinders wat ander probleme ervaar.
V6N19	Seksuele misbruik vind in my skool plaas.
V6N20	Kleuterskoolpersoneel kan waardevolle inligting verskaf tydens 'n ondersoek na seksuele misbruik van kleuters.
V6N21	Indien 'n kleuter later ontken dat seksuele misbruik plaasgevind het, word dit as die waarheid aanvaar.
V6N22	In my skool betrek kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag.
V6N23	Dit is die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel om te besluit of seksuele misbruik plaasgevind het.
V6N24	Die beskerming van kleuters teen seksuele misbruik is ook die verantwoordelikheid van kleuterskole.

- Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat meer as 75% deelnemers voldoende kennis het ten opsigte van slegs 4 uit die 23 vrae, naamlik V6N3, V6N6, V6N9 en V6N13.
- V6N18 is deur 39 (56%) van die deelnemers korrek beantwoord. Hierdie respons dui aan dat meer as die helfte van die deelnemers nie voldoende kennis het ten opsigte van die dinamika van seksuele misbruik nie. Dit is nooit 'n gegewe dat kleuters altyd negatief voel teenoor die oortreder nie. Aucamp (2011:5) verwys na Jones wanneer sy noem dat die toekomstige oortreder en die kind soms 'n emosioneel noue band met mekaar het, en dat die oortreder geleidelik die kontak tussen hulle seksualiseer. Dit kan veral in gesinsverband voorkom en kan beteken dat 'n dogter nie haar verhouding met die oortredende ouer in geheel as negatief beleef nie. Persone teenoor wie die verklaring van seksuele misbruik gemaak word, moet versigtig wees om nie negatiewe opmerkings oor die oortreder, voor die kind, te maak nie. In die meeste gevalle ken kinders die oortreder en veroorsaak negatiewe kommentaar dat kinders meer ongemak ervaar (Good-touch/Bad-touch, 2011:1).

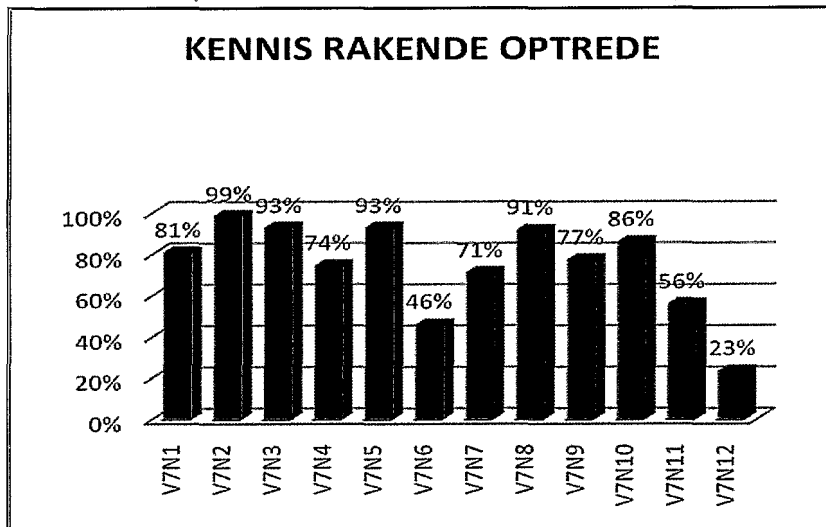
- V6N19 is deur 38 (55%) van deelnemers korrek beantwoord. Hierdie vraag handel daaroor dat kleuters wat ander trauma as seksuele misbruik ervaar, soortgelyke gedrag kan openbaar as kleuters wat seksueel misbruik word. Die literatuur bevestig dat simptome wat seksueel misbruikte kinders toon, ook ervaar kan word tydens ander tye van stres, soos tydens egskeiding, dood in die familie, probleme by die skool en met vriende, asook enige ander traumatiese gebeurtenisse (Stop It Now, 2010:1). Indien kleuterskoolpersoneel nie hiervan bewus is nie, kan dit daartoe lei dat verkeerde afleidings van kleuters se gedrag gemaak word, en dat ander moontlike oorsake vir spesifieke gedrag nie oorweeg word nie.
- Voldoende kennis ten opsigte van V6N14 ontbreek by die deelnemers rakende die kennis van kleuters wat nie sekuriteit beleef nie. Hier is identifisering belangrik, sodat moontlike voorkomende optredes kan plaasvind. Campbell (2006:30) wys daarop dat kinders wat nie voldoende aandag, ondersteuning en liefde kry nie, elders hierdie aandag sal soek. Hierdie kinders is dus meer vatbaar vir seksuele misbruik. Keaser *et al* (2000: 278) bevestig ook dat die afwesigheid van simpatieke ouerskap en wisselvallige versorging, daartoe kan lei dat kinders makliker betrokke raak by problematiese seksuele gedrag.
- Net meer as die helfte, 37 (53%) van die deelnemers, het die korrekte antwoord verskaf by V6N16, wat oor die optrede van nie-oortredende ouers handel. Die effek hiervan is dat, indien die kleuterskoolpersoneel oortuig is dat die nie-oortredende ouer altyd die kleuter sal beskerm, hulle nie daarvan bewus is dat nie-oortredende ouers soms, vanweë hulle maatskaplike omstandighede, nie in staat is om dit wel te doen nie. Indien kleuterskoolpersoneel nie daarvan bewus is dat kleuters nie altyd deur nie-oortredende ouers beskerm word nie, bestaan die moontlikheid dat hulle 'n situasie waar seksuele misbruik waarskynlik voorkom, nie met die nodige insig sal hanteer om die veiligheid van die kleuter te verseker nie. Faller (2007:183) noem dat versorgers minder ondersteunend teenoor kinders is in gevalle van 'n naby verhouding met die oortreder.
- V6N4 is deur 26 (38%) van die deelnemers korrek beantwoord. Die oortuiging dat ouers altyd eerste ingelig moet word van seksuele misbruik of die vermoede

daarvan, kan veroorsaak dat die biologiese ouers of stiefouers die kleuter kan oorhaal om sy/haar verklaring terug te trek, indien van die ouers geïmpliseer word as beweerde oortreder. "Unless there is a good reason not to speak to the parents such as that they are also involved in the abuse, the parents should be informed of the disclosure." (Department of Education, 2008:19.) Hierdie stelling maak dit duidelik dat ouers nie in alle gevalle eerste ingelig moet word van seksuele misbruik nie. Kinders wat 'n naby verhouding met die oortreder het, neem langer om misbruik bekend te maak (London, Bruck, Cesi & Shuman, 2005:205). Ouers en stiefouers is in die posisie waar hulle gewoonlik die primêre versorgers van kinders is, en kan daarom die kinders makliker beïnvloed om hulle verklaring van seksuele misbruik terug te trek. Die beskerming van die kleuter word dus negatief beïnvloed indien die kleuterskool nie hiervan bewus is nie.

- V6N7 is deur 15 (22%) van die deelnemers korrek beantwoord. Dit beteken dat die meerderheid deelnemers nie daarvan bewus is dat seksuele misbruik nie na eie oordeel by owerhede soos die Suid-Afrikaanse Polisie Diens of Welsynsorganisasies aangemeld kan word nie. Volgens die Wysigingswet op Strafreë [Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede], moet seksuele misbruik of die vermoede daarvan, aangemeld word (Suid-Afrika, 2007:68-70). Die feit dat die meerderheid deelnemers nie van hierdie vereiste bewus is nie, kan daartoe lei dat, indien seksuele misbruik werklik plaasvind, die kleuters nie beskerm kan word nie, omdat hulle moontlik steeds aan die beweerde oortreder blootgestel word.

8.7 Kennis rakende gewenste optrede in geval van seksuele misbruik

Diagram 5: Persentasie deelnemers wat vroe korrek beantwoord het oor gewenste optrede van kleuterskoolpersoneel wanneer seksuele misbruik vermoed word

Beskrywing van die horisontale as:

V7N1	Wys ontsteltenis in teenwoordigheid van kleuter wat seksueel misbruik is.
V7N2	Verwittig die skoolhoof van my vermoede van seksuele misbruik.
V7N3	Konsulteer met 'n kinderbeskermingsorganisasie.
V7N	In gevalle van seksuele misbruik deur biologiese ouers, behoort die ouers eerste ingelig te word.
V7N5	Die kleuter word na professionele persone verwys wat spesialiseer in die ondersoeke na seksuele misbruik.
V7N6	Ondervra die kleuter totdat kleuterskoolpersoneel seker is seksuele misbruik het plaasgevind
V7N7	In gevalle van seksuele misbruik deur biologiese ouers, word dit na 'n welsynsorganisasie verwys, voordat die ouers ingelig word.
V7N8	Wanneer kleuters mekaar by problematiese seksuele gedrag betrek, word die ouers ingelig.
V7N9	Wanneer 'n kleuter kla dat 'n ander kleuter hom/haar by seksuele gedrag betrek, word die kleuters in mekaar se teenwoordigheid ondervra.
V7N10	Met seksuele misbruik word die kleuter ingelig dat dit nie sy/haar skuld is nie.
V7N11	Nadat 'n kleuter ondervra is deur 'n kleuterskoolpersoneellid ten opsigte van moontlike seksuele misbruik, word die kleuter ook deur 'n ander kollega ondervra.
V7N12	Nadat die kleuter deur 'n kleuterskoolpersoneellid ondervra is ten opsigte van moontlike seksuele misbruik, word die kleuter ook deur die skoolhoof

- Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat meer as 75% deelnemers voldoende kennis het ten opsigte van 6 uit die 11 vrae, naamlik V7N1, V7N2, V7N5, V7N8, V7N9 en V7N10.
- By V7N7 is deur 49 (71%) van die deelnemers aangedui dat, in die geval van moontlike seksuele misbruik deur 'n biologiese ouer, 'n verwysing na 'n Welsynsorganisaie gedoen word voordat die ouers ingelig word. In die geval van beweerde seksuele misbruik deur 'n biologiese- of stiefouer, is dit van belang om eers professionele persone betrokke te kry voordat die ouers van die vermoede ingelig word. Literatuur bevestig dat kleuters maklik beïnvloedbaar is, onder andere, deur gebruik te maak van suggesties. Jong kinders het veral respek vir volwassenes se oortuigings, en kan laasgenoemde hul sienswyse deur middel van vrae en opmerkings aan die kind oordra (Saywitz, 2002:9). Die moontlikheid bestaan dus dat 'n ouer die kleuter kan oorhaal om sy/haar verklarings ten opsigte van seksuele misbruik, te verander.
- By V7N11 is 39 (56%) van die deelnemers oortuig dat kleuters wat reeds ondervra is, nie ook deur ander kleuterskoolpersoneel ondervra behoort te word nie. Dieselfde beginsel, naamlik dat kleuters maklik verward kan raak en kan aanvaar dat hulle nie voldoende inligting verskaf het nie, geld ook hier. Dit is opmerklik dat 'n groter hoeveelheid deelnemers oortuig is dat 'n skoolhoof weer 'n kleuter kan ondervra. Dit mag verband hou met die erkenning van die skoolhoof se gesagsposisie.
- By V7N12 dui 16 (23%) deelnemers aan dat 'n skoolhoof nie ook die kleuter moet ondervra nadat kleuterskoolpersoneel dit reeds gedoen het nie. Die meerderheid deelnemers is dus oortuig dat 'n skoolhoof wel ook 'n kleuter moet ondervra. Hierdie ingesteldheid hou moontlik daarmee verband dat dit deur die kleuterskole se beleid voorgeskryf word. Indien hierdie prosedure gehandhaaf word, kan dit daartoe lei dat kleuters verward raak met betrekking tot feite, bykomende stres ervaar, of aanvaar dat hulle nie voldoende inligting verskaf het nie (Faller, 2007: 53; Cesi, Crossman, Scullin, Gilstrap & Huffman, 2002:119).

8.8 Kennis rakende die aanmelding van seksuele misbruik

8.8.1 Beleid en riglyne rakende die aanmelding van seksuele misbruik

Beskrywing van stellings

V8N1	Geen riglyne word ontvang oor hoe om aanmelding van seksuele misbruik te hanteer nie.
V8N2	Geen beleid in my skool ten opsigte van die aanmelding van seksuele misbruik nie.
V8N3	Ek is onbekend met die toepaslike wetgewing ten opsigte van die aanmelding van seksuele misbruik.
V8N6	Onseker waar om die seksuele misbruik aan te meld.

Tabel 6: Beleid rakende aanmelding van seksuele misbruik

BELEID	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Ontvang	41	58.57
Nie ontvang	22	31.43
Onseker	7	10
Totaal(N)	70	100

Tabel 7: Riglyne rakende aanmelding van seksuele misbruik

RIGLYNE	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Ontvang	39	55.71
Nie ontvang	29	41.43
Onseker	2	2.86
Totaal(N)	70	100

- Bogenoemde tabelle dui aan dat 41 (58.6%) deelnemers 'n beleid en 39 (55.7%) deelnemers riglyne in hulle kleuterskole ontvang het rakende aanmelding van seksuele misbruik (V8N1, V8N2). Aan die ander kant word 22 (31.43%) en 29 (41.43%) deelnemers, weens die afwesigheid van beleid en riglyne, daarvan weerhou om seksuele misbruik aan te meld. Die ideaal sal wees dat alle kleuterskoolpersoneel bewus sal wees van beleid en riglyne rakende die aanmelding van seksuele misbruik, om sodoende te verseker dat seksuele misbruik wel aangemeld word. Greytak (2009:23) haal Abrahams, *et al* aan wanneer sy opmerk dat skole in gebreke bly om hulle beleid en riglyne rakende kindermisbruik voldoende te kommunikeer aan hulle personeel. Hierdie

optrede kan waarskynlik ook voorkom by die skole waar deelnemers aangedui het dat hulle nie bewus is van beleid en riglyne rakende seksuele misbruik nie.

8.8.2 Wetgewing rakende seksuele misbruik

Tabel 8: Kennis rakende toepaslike wetgewing

KENNIS RAKENDE WETGEWING	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Bekend	36	52.43
Nie bekend	34	48.57
Totaal(N)	70	100

- Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die meeste deelnemers, naamlik 36 (52.43%), bewus is van toepaslike wette ten opsigte van seksuele misbruik van kinders. V8N3 dui daarop dat 34 (48.57%) van die deelnemers onbekend is met wetgewing wat van toepassing is op seksuele misbruik.
- 'n Gebrek aan opleiding kan waarskynlik as oorsaak beskou word vir die meer as 75% deelnemers wat nie bewus is van die toepaslike wetgewing nie. Hierdie verskynsel kan veroorsaak dat deelnemers onseker kan wees van hulle verantwoordelikhede wanneer hulle met situasies van moontlike seksuele misbruik gekonfronteer word.

'n Oop vraag is gestel waar deelnemers die wette waarvan hul bewus is, moes benoem, soos van toepassing op die seksuele misbruik van kinders. Die twee wette wat ter sprake is, is die Children's act nr 38 of 2005 (South Africa, 2005:64) en die Wysigingswet op Strafbereg [Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede], (Suid-Afrika, 2007:68). 'n Verdere vraag is gestel wat deelnemers se kennis getoets het rakende wetgewing wat dit verpligtend maak om seksuele misbruik of die vermoede daarvan, aan te meld.

Tabel 9: Benoeming van toepaslike wette

WETTE	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Beide wette	3	4.29
Een wet	13	18.57
Nie van toepassing	3	4.29
Onseker	2	2.86
Geen	49	70
Totaal(N)	70	100

- Die tabel dui aan dat 3 (4.29%) deelnemers beide wette wat van toepassing is op die seksuele misbruik van kinders, kon benoem; 13 (18.57%) deelnemers wat een wet kon benoem; 3 (4.29%) deelnemers wat ontoepaslike antwoorde verskaf het; 2 (2.86%) deelnemers wat onseker was; en 49 (70%) deelnemers wat geen wet kon benoem nie. Indien die deelnemers wat onseker was (2) en die wat ontoepaslike response verskaf het (3), by die deelnemers gevoeg word wat geen wet kon benoem nie (49), is die totale aantal deelnemers wat nie enige wet kon benoem nie, 54 (77.14%). Die grootste aantal deelnemers, naamlik 54 (77.14%), was dus nie in staat om enige wet te benoem wat van toepassing is op die seksuele misbruik van kinders nie.
- Die gebrek aan kennis ten opsigte van spesifieke wette wat van toepassing is op seksuele misbruik van kinders, kan aan 'n gebrek aan opleiding toegeskryf word. Indien die deelnemers nie bewus is van die wette nie, kan dit tot gevolg hê dat hulle ook nie kleuters wat aan moontlike seksuele misbruik blootgestel is, by owerhede sal aanmeld nie.

Tabel 10: Kennis rakende vervolging indien seksuele misbruik nie aangemeld word nie.

BEWUS VAN GEVOLGE	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Ja	59	84.29
Nee	10	14.29
Onvoltooid	1	1.43
Totaal(N)	70	100

- Die grootste aantal deelnemers, naamlik 59 (84.29%), het aangedui dat persone wat in gebreke bly om seksuele misbruik of die suspisie daarvan aan te

meld, hulle skuldig maak aan 'n kriminele oortreding. Hierdie respons is in ooreenstemming met die Wysigingswet op Strafreë [Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede], (Suid-Afrika, 2007:68-70). Hoewel die meeste deelnemers volgens tabel 8 nie die wette kon benoem nie, is dit positief dat hulle wel kennis dra van die vereistes van aanmelding wat deur die toepaslike wette gestel word.

- 10 (14.29%) van die deelnemers het aangedui dat daar geen kriminele oortreding begaan word indien persone in gebreke bly om seksuele misbruik of die suspisie daarvan aanmeld nie.

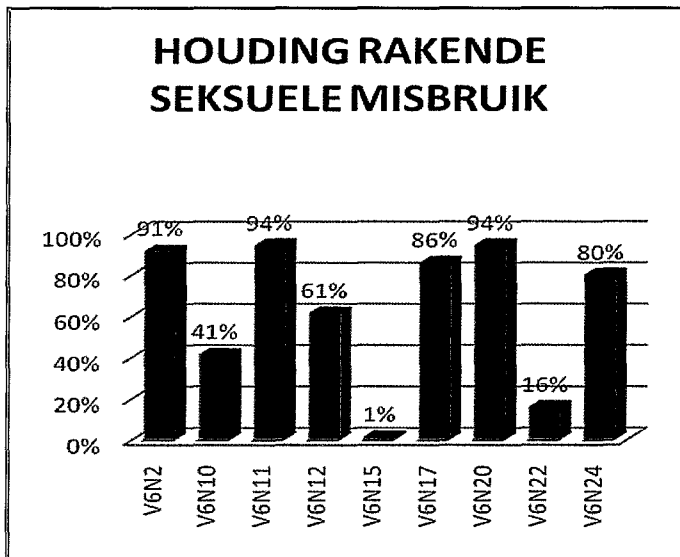
8.8.3 Tabel 11: Plek van aanmelding

PLEK VAN AANMELDING	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Weet waar om aan te meld	47	67.14
Weet nie waar om aan te meld	22	31.43
Totaal(N)	70	100

Uit die tabel is dit duidelik dat die meeste deelnemers, naamlik 47(67.14%) seker is waar om seksuele misbruik aan te meld. Die norm van meer as 75% deelnemers wat die vraag korrek moes beantwoord, is egter nie bereik nie. Dit kan daartoe lei dat seksuele misbruik nie aangemeld word nie.

8.9 Houding rakende seksuele misbruik van kleuters

Diagram 6: Persentasie deelnemers wat vroe korrek beantwoord het rakende houding ten opsigte van seksuele misbruik

Beskrywing van die horisontale as:

V6N1	Seksuele ontdekkingsgedrag van kleuters is deel van hulle ontwikkeling.
V6N2	Dit is kleuterskoolpersoneel se plig om op te tree tydens gebeure van moontlike seksuele misbruik van kleuters.
V6N3	Kleuters is in staat om seksuele misbruik te stop.
V6N4	Ouers behoort in alle gevalle eerste van seksuele misbruik in kennis gestel te word.
V6N5	Kleuters jok meestal oor gebeure van seksuele misbruik.
V6N6	Seksuele misbruik word gewoonlik ontdek deur kleuters se gedrag waar te neem.
V6N7	Seksuele misbruik kan na eie oordeel by owerhede soos die SAPD en Welsynsorganisasies aangemeld word.
V6N8	Vanweë kleuters se onvolledige taalontwikkeling, is dit moontlik om verkeerde afleidings ten opsigte van seksuele misbruik te maak.
V6N9	Kleuters word meestal deur vreemdelinge seksueel misbruik.
V6N10	'n Kleuterskool word swak bestuur indien kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag betrek.
V6N11	Kleuters met problematiese seksuele gedrag moet na professionele persone verwys word.
V6N12	Kleuters se seksuele gedrag gee aanleiding tot seksuele misbruik deur volwassenes.
V6N13	Kleuters het dieselfde seksuele begeertes as volwassenes.
V6N14	Kleuters wat emosioneel onveilig voel, word makliker seksueel misbruik.

V6N15	Dit is die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel om hul eie ondersoek na beweerde seksuele misbruik te doen.
V6N16	Die nie-oortredende ouer van kleuters wat moontlik seksueel misbruik word, sal altyd die kleuter beskerm.
V6N17	Kleuterskoolpersoneel kan seksuele misbruik help voorkom deur op te tree wanneer ontoepaslike seksuele gedrag voorkom by die kleuterskool.
V6N18	Kleuters voel altyd negatief teenoor die persone wat hulle seksueel misbruik.
V6N19	Sekere fisiese- en emosionele gedrag wat by seksueel misbruikte kinders voorkom, kom ook voor by kinders wat ander probleme ervaar.
V6N20	Kleuterskoolpersoneel kan waardevolle inligting verskaf tydens 'n ondersoek na seksuele misbruik van kleuters.
V6N21	Indien 'n kleuter later ontken dat seksuele misbruik plaasgevind het, word dit as die waarheid aanvaar.
V6N22	In my skool betrek kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag.
V6N23	Dit is die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel om te besluit of seksuele misbruik plaasgevind het.
V6N24	Die beskerming van kleuters teen seksuele misbruik is ook die verantwoordelikheid van kleuterskole.

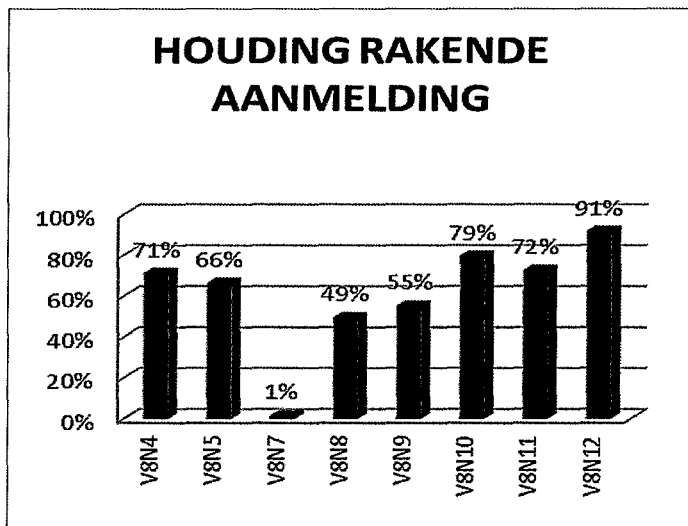
- Die hoë persentasies deelnemers wat V6N2, V6N11, V6N17, V6N20 en V6N24 korrek beantwoord het, dui daarop dat hulle insig het met betrekking tot die rol van kleuterskoolpersoneel in geval van moontlike seksuele misbruik (V6N2, V6N11 en V6N20). Dit is ook duidelik dat hulle 'n houding handhaaf dat kleuterskoolpersoneel betrokke moet wees by die voorkoming van seksuele misbruik (V6N17 en V6N2).
- V6N12 is deur 43 (61%) deelnemers korrek beantwoord. Hierdie persentasie is heelwat laer as die gestelde norm van 75% van deelnemers wat die vraag korrek moes beantwoord. Die ingesteldheid dat kleuters se gedrag kan aanleiding gee tot seksuele misbruik, kan veroorsaak dat kleuters nie beskerm word nie en dat oortreders nie verantwoordelik gehou word vir hulle gedrag nie. Seksuele ontwikkeling beteken nie dat kinders dieselfde kapasiteit as volwassenes het ten opsigte van seksuele ervarings nie (Hewitt, 1999:19).
- V6N10 dui daarop dat 28 (41%) deelnemers van opinie is dat 'n kleuterskool swak bestuur word indien kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag betrek. Hoewel daar altyd voldoende toesig behoort te wees, is dit onmoontlik om altyd kleuters daarvan te weerhou om mekaar by seksuele spel of ontoepaslike seksuele gedrag te betrek. Kleuters kan gedrag wat hulle by hul

huise of elders waargeneem het, of wat self met hulle gebeur het, by die kleuterskool herhaal met ander kleuters. Kinders wat seksuele probleemgedrag openbaar, se motivering is nie altyd op seksuele bevrediging gerig nie (Teddy Bear Clinic Diversion program, 2011:3). Hierdie probleemgedrag kan dus 'n nabootsing van seksuele misbruik wees waaraan hulle blootgestel is.

- By V6N22 was 11 (16%) van die deelnemers bereid om te erken dat ontoepaslike seksuele gedrag by kleuters in hul kleuterskole voorkom. Dit mag dui op 'n houding dat 'n kleuterskool negatief beoordeel sal word indien ontoepaslike seksuele gedrag by die betrokke kleuterskool voorkom.
- Slegs 1 (1%) van die deelnemers het vraag V6N15 korrek beantwoord. Die meeste deelnemers, naamlik 69 (99%), handhaaf die houding dat dit die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel is om hulle eie ondersoek na beweerde seksuele misbruik te doen. 'n Ondersoek na beweerde seksuele misbruik is 'n komplekse proses wat ook heelwat tyd in beslag neem. Bourg *et al* (1999:xiv) beveel aan dat persone wat kinders ondervra, geskool moet wees in die emosionele-, kognitiewe- en taalontwikkeling van kinders, oor tegnieke moet beskik om die korrekte vrae aan kinders te stel en ook bewus moet wees van toepaslike literatuur en regsprosesse.

8.10 Houding rakende aanmelding van seksuele misbruik

Diagram 7: Persentasie deelnemers wat vrae korrek beantwoord het rakende houding ten opsigte van aanmelding van seksuele misbruik

*V8N1, V8N2, V8N3 en V8N6 is apart bespreek by afdeling 8.8 omdat hierdie vrae nie die houding van die deelnemers gemeet het nie, maar kennis rakende aanmelding van seksuele misbruik.

Beskrywing van die horisontale as:

V8N1	Geen riglyne ontvang insake hantering en aanmelding van seksuele misbruik.
V8N2	Geen beleid in my skool ten opsigte van aanmelding van seksuele misbruik.
V8N3	Onbekend met die toepaslike wetgewing ten opsigte van aanmelding van seksuele misbruik.
V8N4	Versigtig dat goeie verhoudinge met ouers nadelig beïnvloed word.
V8N5	Versigtig dat die kleuterskool negatief beoordeel word deur die ouers.
V8N6	Onseker waar om die seksuele misbruik aan te meld.
V8N7	Weiering van owerhede om die aanmelding van seksuele misbruik te registreer.
V8N8	Versigtig om van vals verklarings beskuldig te word met die aanmelding van seksuele misbruik.
V8N9	Ouers sal hulle kleuters uit die skool verwyder indien hulle daarvan bewus raak dat die kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag betrek.
V8N10	Versigtig om as getuie in die hof op te tree.
V8N11	Versigtig vir negatiewe gevolge vir die kleuter wat beweerdelik seksueel misbruik word.

- Wat betref V8N12 het 64 (91%) deelnemers die regte ingesteldheid. Dit beteken dat die meerderheid deelnemers bereid is om seksuele misbruik by owerhede aan te meld, wat die beskerming van kleuters tot gevolg kan hê.
- V8N10 dui daarop dat 55 (79%) deelnemers nie vrese het om as getuies in die hof op te tree nie. Hierdie ingesteldheid impliseer dat die deelnemers bereid is om aan hofprosedures blootgestel te word, ongeag die feit dat die onbekendheid daarvan dikwels stres meebring.
- V8N11 handel oor die negatiewe gevolge wat aanmelding van moontlike seksuele misbruik, vir die kleuter inhou. Hier het 50 (72%) deelnemers aangedui dat hulle, as 'n gevolg hiervan, hulle daarvan kan weerhou om dit aan te meld. Die moontlikheid van negatiewe gevolge vir die kleuter wat moontlik seksueel misbruik word, is 'n realiteit. In sekere omstandighede is alternatiewe plasing van die kleuter aangewese, wat traumaties vir kleuters kan wees. Die Wysigingswet op Strafbreg [Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede], (Suid-Afrika, 2007:68-70) vereis dat almal wat bewus raak van seksuele misbruik of 'n vermoede daarvan het, dit moet aanmeld.
- V8N4, V8N5 en V8N9 se response het betrekking op die moontlike negatiewe gevolge wat aanmelding van seksuele misbruik vir die kleuterskole kan inhou. Dit behels verhoudinge met ouers wat negatief beïnvloed kan word, ouers wat die kleuterskool negatief sal beoordeel en ouers wat hul kinders uit die kleuterskool kan verwyder. Goldman (2007:408) bevestig dat die voortsetting van 'n goeie verhouding met ouers, een van die redes is waarom onderwysers nie kindermishandeling, waarby seksuele misbruik ingesluit is, aanmeld nie. Die norm dat deelnemers 'n aanvaarbare houding van meer as 75% moet handhaaf dat hulle hul nie deur hierdie vrese sal laat weerhou om seksuele misbruik aan te meld nie, is nie bereik nie. Van hierdie vrese wat 'n rol speel in die weerhouding van personeel om seksuele misbruik aan te meld, het die vrees dat ouers hul kinders uit die kleuterskool sal verwyder (V8N9), die grootste rol gespeel. Slegs 39 (55%) deelnemers het aangedui dat hulle nie deur hierdie vrees weerhou sal word om die nodige aanmelding te doen nie.

- By V8N8 het 34 (49%) deelnemers aangedui dat hulle nie beïnvloed word deur die vrees om van vals verklarings beskuldig te word wanneer hulle seksuele misbruik aanmeld nie. Dit is dus minder as die helfte van die deelnemers. Hierdie vrees, wat kan veroorsaak dat kleuters nie voldoende beskerm word nie, kan waarskynlik daaraan toegeskryf word dat die deelnemers nie voldoende kennis van wetlike aspekte met betrekking tot die aanmelding van seksuele misbruik het nie. Die Wysigingswet op Strafbreg [Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede], (Suid-Afrika, 2007:68-70) vereis dat seksuele misbruik en die vermoede daarvan, aangemeld moet word.
- Slegs 1 (1%) deelnemer het aangedui dat sy nie beïnvloed word deur die moontlikheid dat owerhede kan weier om 'n aanmelding te registreer nie. Hierdie vrees kan weereens daaraan toegeskryf word dat deelnemers moontlik onbekend is met die toepaslike wetgewing, wat vereis dat hulle seksuele misbruik en die vermoede daarvan, moet aanmeld en dat die owerhede daarom nie mag weier om die klagte te registreer nie.

8.11 Vergelyking van resultate van verskillende groepe

'n Vergelyking van resultate van deelnemers ten opsigte van toepaslike kleuteropleiding, ouderdom en ondervinding, is gedoen om te bepaal of genoemde faktore 'n effek op die vlak van kennis en gewenste houding rakende seksuele misbruik het. In die analisering is skale gebruik, want dit meet betroubaarheid, geldigheid en verandering.

T-Toetse

'n Tweekantige T-toets is uitgevoer om die gelykheid van gemiddelde kundigheidsvlakke te toets. Om die betroubaarheid van die meetinstrumente te bepaal, is die "Chronbach alpha" koëffisiënt of bloot " α " bereken. Om die verandering te meet wat moontlik te weeg gebring is, is daar in hierdie navorsing gebruik gemaak van Cohen se formule vir die berekening van effekgroottes (" d ").

d = effekgrootte

Al die toetse is teen 'n beduidendheidspeil α (alpha) van 5% uitgevoer. Anders as wat vermoed is, het Opleiding geblyk nie 'n baie groot rol in kennis te speel nie. Opleiding was slegs by kennis van seksuele gedrag, gedrag wat op moontlike seksuele misbruik kan dui en optrede in geval van seksuele misbruik, statisties beduidend.

Hierdie resultate word in Tabel 12 gerapporteer.

Die p-waarde wat in tabel 12 voorkom, is 'n meting wat aandui hoeveel bewys daar teen die nul-hipotese is. 'n Nie-beduidende p-waarde dui daarop dat die moontlikheid dat 'n nul-hipotese waar is, onwaarskynlik is. Die afsnypunt vir die verwerping van die hipotese word meestal gestel op 0.05.

Tabel 12: Effekgrootte en Beduidendheid van Opleiding op Kundigheid.

Opleiding		Gemiddeld	Standaard-afwyking	p-Waarde	d	
Afd2	Skool	,5875	,16368	,568	0.14	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,6101	,15377			
Afd3	Skool	,6250	,15501	,034	0.52	Medium
	Na skool toepaslik	,7056	,14370			
Afd4	Skool	,7411	,22569	,022	0.50	Medium
	Na skool toepaslik	,8528	,14501			
Afd6K	Skool	,5729	,17340	,052	0.49	Medium
	Na skool toepaslik	,6586	,17461			
Afd7K	Skool	,6676	,18560	,034	0.51	Medium
	Na skool toepaslik	,7631	,16846			
Afd7H	Skool	,9688	,17678	,322	0.20	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,9091	,29194			
Afd8K	Skool	,5000	,47519	,225	0.29	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,6364	,41969			
Afd8H	Skool	,6172	,25388	,226	0.28	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,7008	,29636			

Opleiding		Gemiddeld	Standaard-afwyking	p-Waarde	d	
V6N2	Skool	,8750	,33601		0.28	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,9697	,17408			
V6N10	Skool	,3750	,49187		0.16	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,4545	,50565			
V6N11	Skool	,9688	,17678		0.12	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,9394	,24231			
V6N12	Skool	,5000	,50800		0.45	Medium
	Na skool toepaslik	,7273	,45227			
V6N15	Skool	,5625	,50402		0.09	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,6061	,49620			
V6N17	Skool	,9063	,29614		0.16	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,8485	,36411			
V6N20	Skool	,9063	,29614		0.21	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,9697	,17408			
V6N22	Skool	,1250	,33601		0.21	Nie-beduidend
	Na skool toepaslik	,2121	,41515			

Korrelasie-analise

Wanneer korrelasies beskou word, word daar op twee aspekte gelet. Die grootte van die korrelasiekoëffisiënt dui op die sterkte van die verband of korrelasie, terwyl die teken (positief of negatief) die rigting van die verband aandui. So sal 'n positiewe korrelasiekoëffisiënt daarop dui dat die een veranderlike toeneem soos die tweede toeneem; 'n negatiewe korrelasiekoëffisiënt daarenteen, dui daarop dat die een veranderlike toeneem terwyl die tweede afneem.

Beide van die eienskappe van die korrelasiekoëffisiënte sal beskou word en verder ook oor die statistiese beduidendheid van sodanige korrelasiekoëffisiënte kommentaar gelewer word. Die statistiese beduidendheid sal beoordeel word aan die hand van die

beduidendheidspeil wat hier vooraf vasgestel is as 0.05 of 5%. As die p-waarde dus kleiner as 0.05 is, sal die korrelasiekoëffisiënt as beduidend beskou word.

Tabel 13: Korrelasies met Ouderdom

			OUDERDOM
Spearman se rho	OUDERDOM	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	1,000 .
	Afd2	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,93* (Medium) ,014
	Afd3	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,080 (Nie- beduidend) ,511
	Afd4	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,191 (Nie- beduidend) ,113
	Afd6K	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig) N	,032 (Nie- beduidend) ,795 70
	Afd7K	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,093 (Nie- beduidend) ,444
	Afd7H	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	-,029 (Nie- beduidend) ,811
	Afd8K	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,031 (Nie- beduidend) ,798
	Afd8H	Korrelasiekoëffisiënt P-Waarde (2-kantig)	,074 (Nie- beduidend) ,544

V6N2	Korrelasiekoëffisiënt P-Waarde (2-kantig)	,191 (Nie- beduidend) ,114
V6N10	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,113 (Nie- beduidend) ,350
V6N11	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,166 (Nie- beduidend) ,169
V6N12	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	-,045 (Nie- beduidend) ,711
V6N15	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,043 (Nie- beduidend) ,724
V6N17	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	.263* (Medium) ,028
V6N20	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	-,003 (Nie- beduidend) ,980
V6N22	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig) N	,085 (Nie- beduidend) ,486 70
V6N24	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,135 (Nie- beduidend) ,264

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Die korrelasies was deurgaans nie-beduidend, met slegs die korrelasie tussen ouderdom en V6N17 en ouderdom en kennis van die intellektuele ontwikkeling van die kleuter, wat prakties sigbaar was. Selfs in hierdie gevalle was die korrelasies slegs van mediumgrootte. Dit het aangedui dat kundigheid mag toeneem namate ouderdom toeneem, maar slegs in die gevalle van die parameters wat gemeet is in rakende kennis van intellektuele ontwikkeling en V6N17.

Vervolgens is die korrelasie tussen ondervinding en kundigheid ondersoek. Hierdie korrelasies word in Tabel 14 gerapporteer.

Tabel 14: Korrelasies tussen Kundigheidspareters en Ondervinding.

			ONDERVINDING
Spearman's rho	ONDERVINDING	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	1,000
	Afd2	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,219 (Medium) ,071
	Afd3	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,083 (Nie- beduidend) ,498
	Afd4	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,200 (Medium) ,100
	Afd6K	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,059 (Nie- beduidend) ,632
	Afd7K	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,155 (Nie- beduidend) ,204
	Afd7H	Korrelasiekoëffisiënt	,004 (Nie- beduidend)

	P-Waarde (2-kantig)	,975
Afd8K	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,065 (Nie- beduidend) ,595
Afd8H	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,130 (Nie- beduidend) ,289
V6N2	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,122 (Nie- beduidend) ,319
V6N10	Korrelasiekoëffisiënt P-Waarde (2-kantig)	,010 (Nie- beduidend) ,937
V6N11	Korrelasiekoëffisiënt P-Waarde (2-kantig)	,098 (Nie- beduidend) ,421
V6N12	Korrelasiekoëffisiënt P-Waarde (2-kantig)	-,022 (Nie- beduidend) ,860
V6N15	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,105 (Nie- beduidend) ,389
V6N17	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,191 (Nie- beduidend) ,116
V6N20	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	,284* (Medium) ,018
V6N22	Korrelasiekoëffisiënt p-Waarde (2-kantig)	-,004 (Nie- beduidend) ,974

V6N24	Korrelasiekoëffisiënt	,113 (Nie- beduidend)
	p-Waarde (2-kantig)	,353

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Wanneer die korrelasie tussen Kundigheid en Ondervinding beskou word, is dit slegs in die geval van V6N20 waar daar 'n prakties sigbare korrelasie waargeneem is. In hierdie geval was die korrelasie van mediumgrootte en wel positief, wat daarop dui dat Kundigheid toeneem vir die studie populasie namate Ondervinding toeneem in soverre dit deur die parameters van V6N20 aangedui word.

Daar bestaan 'n vermoede dat die korrelasie tussen Kennis van die intellektuele ontwikkeling van die kleuter en Ondervinding ook positief mag wees, maar hierdie korrelasiekoëffisiënt was nie beduidend by die 5%-peil nie. Die korrelasiekoëffisiënt was wel positief, wat daarop sou kon dui dat Kundigheid soos gekonstrueer deur die parameters van kennis van die intellektuele ontwikkeling van die kleuter, sou kon toeneem namate Ondervinding toeneem.

9. **BESPREKING**

- Die gestelde norm dat meer as 75% van die deelnemers voldoende ingelig moes wees ten opsigte van al die vrae, is nie bereik nie. Dit kan waarskynlik daaraan toegeskryf word dat die deelnemers nie voldoende opleiding ontvang het nie, en moontlik nie aan gereelde opvolgopleiding ten opsigte van seksuele misbruik blootgestel word nie. Uit die literatuur word bevestig dat onderwysers wat betrokke is by die opvoeding van jong kinders, in 'n goeie posisie geplaas is om in te gryp in sake van kindermishandeling. Om hierdie rede is dit belangrik dat hulle goed voorbereid is vir hierdie rol (Walsh & Farrell, 2007:586).
- Ten opsigte van die intellektuele funksionering van die kleuter het minder as die helfte van die deelnemers die korrekte antwoorde verskaf. Dit is belangrik dat kleuterskoolpersoneel ingelig sal wees oor die kleuter se kognitiewe funksionering. Dit sou positief meewerk in die aanvanklike ondersoek na

moontlike seksuele misbruik van die kleuter. Feng *et al* (2009:409) meen dat 'n gebrek aan kennis ten opsigte van kinderontwikkeling, tot 'n gebrek aan selfvertroue lei om 'n situasie van moontlike kindermisbruik te beoordeel.

- Die helfte van die deelnemers is ingelig ten opsigte van normale seksuele gedrag van die kleuter. Indien kleuterskoolpersoneel nie bewus is van normale seksuele gedrag van kleuters nie, sal hulle nie instaat wees om ontoepaslike seksuele gedrag van normale seksuele gedrag te kan onderskei nie. Keaser, DiSalvo & Moglia (2000:281) is ook van mening dat dit belangrik is dat personeel by skole 'n basiese begrip moet hê van kinders se seksuele ontwikkeling en die manier waarop hulle dit uitdruk.
- Meer as die helfte van die deelnemers is ingelig ten opsigte van gedrag van die kleuter wat op seksuele misbruik kan dui. Hierdie resultate het ook voorgekom in 'n studie van Chien (2008:56). Die kleuterskoolonderwyseresse in sy studie het probleme ondervind met fisiese tekens van die kleuter, wat op moontlike seksuele misbruik kan dui. Vroeë identifisering van problematiese seksuele gedrag kan lei tot vroeë intervensie, om sodoende seksuele viktimisering van ander kinders te voorkom (Keaser, DiSalvo & Moglia, 2000:281).
- Die deelnemers is nie ingelig ten opsigte van die breë definisie van seksuele misbruik nie. Minder as 'n kwart van die deelnemers is ingelig ten opsigte van die aard van seksuele misbruik. Indien kleuterskoolpersoneel nie ingelig is ten opsigte van die breë definisie van seksuele misbruik nie, kan dit veroorsaak dat hulle dit nie identifiseer nie en sodoende nie die kleuters beskerm nie.
- Die helfte van die deelnemers is ingelig oor die gewenste optrede wanneer seksuele misbruik bekend gemaak word. Dit is belangrik dat kleuterskoolpersoneel nie oorreegeer nie, aangesien 'n oorreaksie kinders bang maak en skaamte veroorsaak (Childhelp, 2011:1).
- Meer as die helfte van die deelnemers het 'n beleid en riglyne in hul kleuterskole ontvang rakende die aanmelding van seksuele misbruik. Die ideaal is dat elke kleuterskool oor beleid en riglyne sal beskik wat die personeel in staat sal stel

om seksuele misbruik aan te meld. Goldman (2007:370) bevestig dat onderwysers bewus moet wees van toepaslike wette, asook van hul skole se beleid en prosedures om verpligte aanmelding te kan doen.

- Ten opsigte van toepaslike wetgewing oor seksuele misbruik, was minder as die helfte van die deelnemers nie bewus van enige wetgewing nie. Die meeste deelnemers kon nie 'n wet benoem wat van toepassing is op seksuele misbruik nie en die meeste deelnemers was bewus daarvan dat dit 'n kriminele oortreding is om nie seksuele misbruik of die suspisie daarvan, aan te meld nie. Hierdie resultate stem ooreen met 'n studie wat deur Kenny (2001:88) in skole gedoen is. Sy het bevind dat baie van die onderwysers onbekend was met die prosedures van aanmelding rakende misbruik van kinders. Sy beveel aan dat onderwysers ekstra opleiding ontvang in wette rakende kindermisbruik, asook die prosedures daarvan (Kenny, 2001:90).
- Die helfte van die deelnemers het die gewenste houding gehad rakende seksuele misbruik en minder as die helfte van die deelnemers het die gewenste houding gehad rakende die aanmelding van seksuele misbruik. Die outeurs Feng, Cheng, Wilk, Yang & Fetzer (2009:408) het bevind dat, hoewel kindertuin-onderwysers bewus was van hul plig om kindermisbruik aan te meld, hulle behoefte om goeie verhoudings met ouers te handhaaf, hulle soms van aanmelding weerhou. Kenny (2001:90) beveel aan dat onderwysers opgelei word om hul plig te verstaan rakende die aanmelding van die misbruik van kinders.
- Opleiding het nie 'n groot rol gespeel in die kennis van seksuele misbruik van die kleuter nie. Opleiding was beduidend by kennis van seksuele gedrag, gedrag wat op seksuele misbruik kan dui en optrede in geval van seksuele misbruik. Die spesifieke oorsaak hiervoor is nie bekend nie, maar kan in verdere navorsing vasgestel word. Dit mag moontlik wees dat kleuterskoolpersoneel in hul opleidingstydperk voordat hulle by kleuterskole begin werk het, nie voldoende opleiding rakende seksuele misbruik van kinders ontvang het nie.

- Die korrelasies met ouderdom en kennis was oor die algemeen klein. Kundigheid het toegeneem met ouderdom in twee gevalle, naamlik by kennis rakende die intellektuele ontwikkeling van die kleuter en by vraag 6, nommer 17. Hierdie verskynsel kan in verdere navorsing aandag geniet. As moontlike rede vir die swak korrelasies, kan daar weereens aangevoer word dat daar nie op enige gegewe stadium voldoende opleiding aan die deelnemers verskaf is nie.
- Die korrelasies met ondervinding en kennis was ook nie oor die algemeen positief nie. Die rede hiervoor is nie duidelik uit hierdie navorsing nie, maar kan moontlik daaraan toegeskryf word dat, ten spyte van lang ondervinding in die kleuterskoolopset, spesifieke opleiding rakende seksuele misbruik, ontbreek by die deelnemers.

Die studie het oortuigend aangetoon dat die deelnemers nie oor voldoende kennis beskik rakende seksuele misbruik en die aanmelding daarvan, om in die beste belang van die kleuter op te tree nie.

10. AANBEVELINGS

Uit die studie kom dit na vore dat daar 'n behoefte by kleuterskoolpersoneel bestaan aan opleiding rakende seksuele misbruik en die aanmelding daarvan. Die toepaslikheid van 'n bewusmakingsprogram vir die kleuterskoolonderwysers kan ondersoek word.

'n Beleid met die nodige riglyne is nodig om kleuterskoolpersoneel te help met hul optrede tydens ontoepaslike seksuele gedrag by kleuters, asook wanneer moontlike seksuele misbruik ter sprake is. Daar moet verder duidelike riglyne wees met betrekking tot die aanmelding van seksuele misbruik of die suspisie daarvan.

Die beleid ten opsigte van seksuele misbruik kan deel vorm van 'n beleid ten opsigte van die beskerming van kleuters teen mishandeling. Die volgende kan as minimum vereistes gestel word in 'n beleid en riglyne:

- Die belangrikheid daarvan om kleuters te beskerm.
- Polisieklarings van personeel wat bevestig dat hulle nie voorheen skuldig bevind is aan seksuele misbruik van kinders nie.
- 'n Werksooreenkoms met ander rolspelers in die gemeenskap, byvoorbeeld kinderbeskermingsorganisasies, prokureurs, mediese dokters en professionele persone na wie kleuters verwys kan word vir assessering en terapie.
- Vereistes met betrekking tot die inhoud en frekwensie van opleiding van kleuterskoolpersoneel wat op gereelde basis kontak met die kleuters het.
- Die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel rakende die ondersoek na moontlike seksuele misbruik. Dit is nie die werk van personeel om die ondersoek na moontlike seksuele misbruik te doen nie. Dit moet beklemtoon word dat inmenging van die personeel tot nadeel van die ondersoek kan strek.

Riglyne behoort onder andere die volgende in te sluit:

- Optrede van kleuterskoolpersoneel in geval van ontoepaslike seksuele gedrag en verklaring van seksuele misbruik deur kleuters, byvoorbeeld hoe kleuterskoolpersoneel duidelik ondersoekende vrae aan kleuters kan stel en wat hulle nie mag vra en doen nie.
- Aan wie kleuterskoolpersoneel in die betrokke kleuterskool moet rapporteer in geval van moontlike seksuele misbruik.
- Met watter organisasies of individue daar gekonsulteer kan word rakende sake van moontlike seksuele misbruik.
- Aanmeldingsprosedures by owerhede.

Aanbevelings vir verdere navorsing:

- Kwalitatiewe navorsing oor probleemareas wat kleuterskoolpersoneel in die praktyk ervaar, wat nie deur die huidige studie ondervang is nie, kan bydra tot die ontwikkeling van 'n opleidingsprogram.
- Die studie kan met 'n groter populasie herhaal word indien formele dokumente beskikbaar gestel word waarin al die kleuterskole in 'n groter geografiese area geïdentifiseer kan word.

11. SAMEVATTING

Die studie is onderneem om te bepaal of kleuterskoolpersoneel oor voldoende kennis asook die gewenste houding rakende seksuele misbruik, en die aanmelding daarvan, beskik. Die sentrale teoretiese stelling dat die huidige kennis en houding van kleuterskoolpersoneel rakende seksuele misbruik van kleuters en die aanmelding daarvan, nie bevorderlik vir die welsyn van die kleuter is nie, is bevestig.

Hoewel hierdie studie se populasie nie groot genoeg was om data na 'n groter populasie te veralgemeen nie, is dit belangrik om kennis te neem van die gebrek aan kennis en die ongewenste houding wat by meeste van die betrokke kleuterskoolpersoneel aangetref is.

12. BRONNELYS

ALSTON, M. & BOWLES, W. 2003. Research for social workers: an introduction to methods. London: Routledge.

AUCAMP, L. 2011. Child sexual abuse: putting the spotlight on protecting our children. (Paper presented as part of training for pre-school teachers on sexual abuse on 26 February 2011.) Pretoria. 5 p. (Unpublished.)

AUDAGE, S. J. 2007. Preventing child sexual abuse within youth-serving organizations: getting started on policies and procedures. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention.

BABBIE, E. 2007. The practise of social research. Belmont: Thomson Wadsworth.

BARKER, R.L. & BRANSON, D.M. 2000. Forensic social work: legal aspects of professional practice. New York: The Haworth Press.

BERLINER, L. 2003. Intervention in sexual abuse. *Carsa*, 4(1):12-15.

BROOKS, H. & HIGSON-SMITH, C. 2004. Response to gender-based violence in schools. (*In*: Richter, L.D., Dawes, A. & Higson-Smith, C., eds. Sexual abuse of young children in Southern Africa. Kaapstad: HSRC Press. p. 110-129.)

BOURG, W., BRODERICK, R., FLAGOR, R., KELLY, D.M., ERVIN, D. L., & BUTLER, J. 1999. A child's interviewer's guidebook. London: Sage publications.

CAMPBELL, J. 2006. Sex education: the key to your child's wellbeing. Constantia: Dr Joan Campbell.

CAMPBELL, L.K., & COLLINGS, S. J. 2000. Sexual abuse myths by student teachers. *Carsa*, 1(1):1-5.

CASH, R., O. 2001. Predicting sexual abuse among preschool-aged children using the child sexual behavior inventory. Mississippi. University of Mississippi. (Proefskrif-D.Phil.) 195 p.

CESI, S.J., CROSSMAN, A.M., SCULLIN, M.H., GILSTRAP, L., & HUFFMAN, M.L. 2002. Children's suggestibility research: implications for the courtroom and the forensic interview. (In: Westcott, H.L., Davies, G.M., Bull, R.H.C., eds. *Children's testimony: a handbook of psychological research and forensic practise*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd. p. 117-130.)

CHEUNG, M. & BOUTTÉ-QUEEN, N.M. 2010. Assessing the relative importance of child sexual abuse interview protocol items to assist child victims in abuse disclosure. *Journal of Family Violence*, (25):11-22.

CHIEN, M. 2008. Role of Taiwanese prechool teachers in prevention of child sexual abuse. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 18(1):53-62.

CHILDHELP. 2011. Handling a child's reports of abuse. www.childhelp.org Date of access: 24-10-2011.

COLLINGS, S.J. 2007. Emerging issues in research on school-based sexual abuse prevention programmes. *Carsa*, 8(2):60-68.

COLLINGS, S.J. 2008. Temporal trends in the nature and scope of reported cases of child sexual abuse in KwaZulu-Natal, South Africa. *Carsa*, 9(1):11-14.

DARKNESS TO LIGHT. 2008. Adult's responsibility in the prevention of child sexual abuse. www.darkness2light.org Date of access: 16-09-2010.

DELPORT, C.S.L. 2005. Quantitative data-collection methods. (In de Vos, A.S., Strydom, H., Fouche, C.B. & Delport, C.S.L, eds. Research at grass roots: for the social sciences and human service professions. Pretoria: Van Schaik Uitgewers. p.159-192.)

FALLER, K.C. 2007. Interviewing children about sexual abuse. Controversies and best practise. Oxford: University Press.

FERRARA, F.F. 2002. Childhood sexual abuse: development effects across the lifespan. Pacific Grove: Wadsworth Group.

FENG, J., CHEN S., WILK, N.C., YANG, W. & FETZER, S. 2009. Kindergarten teachers' experience of reporting child abuse in Taiwan: dancing on the edge. *Children and Youth Services Review*, (34):405-409.

FOUCHE, C.B. & DELPORT, C.S.L. 2005. In-depth review of literature. (In: de Vos, A.S., Strydom, H., Fouche, C.B. & Delport, C.S.L, eds. Research at grass roots: for social sciences and human service professions. Pretoria: Van Schaik Uitgewers. p. 123-131.)

FOUCHE, C.B. & DE VOS, A.S. 2005. Problem formulation. (In: de Vos, A.S., Strydom, H., Fouche, C.B. & Delport, C.S.L, eds. Research at grass roots: for social sciences and human service professions. Pretoria: Van Schaik Uitgewers. p. 100-110.)

GOLDMAN, J.D.G. 2007. Primary school students-teachers' knowledge and understandings of child sexual abuse and its mandatory reporting. *International Journal of Educational Research*, (46):368-381.

GOOD-TOUCH/BAD-TOUCH. 2011. Handling a child's reports of abuse.

www.goodtouchbadtouch.com/child-safety-at-home/handling-a-child's-reports-of-abuse Date of access: 24 October 2011.

GREYTAK, E. A. 2009. Are teachers prepared? Predictors of teacher's readiness to serve as mandated reporters of child sexual abuse. Pennsylvania. University of Pennsylvania. (Proefskrif-Phd.) 363 p.

GROBBELAAR, A.M. 2006. Gesinsdinamika en seksuele misbruik (MWKF 877 A). Potchefstroom: Noordwes-Universiteit. (Studiegids).

GROBBELAAR, A.M. 2006. Onderhoudvoering met die kind met in agneming van die kind se ontwikkelingsfases (MWKF 877A). Potchefstroom: Noordwes-Universiteit. (Studiegids).

GROBBELAAR, A.M. 2006. Normale seksuele ontwikkeling van die kind (MWKF 877A). Potchefstroom: Noordwes-Universiteit. (Studiegids).

HAI-YAHIA, M.M. & ALTAR-SCHWARTZ, S. 2008. Attitudes of Palestinian pre-school teachers from Israel towards reporting of suspected cases of child abuse and neglect. *Child & Family Social Work*, (13):378-390.

HEWITT, S.K. 1999. Assessing allegations of sexual abuse in preschoolchildren. Understanding small voices. London: Sage Publications.

KAESER, F., DISALVO, C. & MOGLIA, R. 2000. Sexual behaviors of young children that occur in schools. *Journal of Sex Education and Therapy*, 25(4):277-285.

KENNY, M.C. 2001. Child abuse reporting: teacher's perceived deterrents. *Child Abuse & Neglect*, (25):81-92.

KRIEL, E. 2011. Assessment of child sexual abuse. (Paper presented at seminar on the assessment of child sexual abuse on 3 en 4 March 2011.) Pretoria. 30 p. (Unpublished.)

LARSSON, I., & SVEDIN, C.G. 2002. Teachers' and Parents' reports on 3-6 year-old children's sexual behaviour – a comparison. *Child Abuse & Neglect*, (26): 247-266.

LONDON, K. & BRUCK, M., CECI, S.J., en SHUMAN, D.W. 2005. Disclosure of child sexual abuse. What does research tell us about the ways that children tell? *Psychology, Public Policy, and Law*, 11(1):194-226.

LOUW, A., E. 2005. Die bevoegdheid van kinders as getuies: die rol van taalvaardigheid. *Carsa*, (6)2:26-36.

LOUW, D.A. 2002. Menslike Ontwikkeling. Pretoria: HAUM.

LOUW, N. 2000. Child sexual abuse: an educational perspective on its prevention, intervention in cases and care and support of victims. *Carsa*, 1(2): 24-30.

MONARE, T. 2007. Protecting children's rights, the critical role of law enforcement agencies. (*In The South African Society on the Abuse of Children. Paper read at the Eighth Annual National Conference on Child Abuse of SAPSAC held in Pretoria on 15 and 17 May 2007. Pretoria. p 1-7.*)

MUNRO, K. 2000. Incest and Child Sexual Abuse: Definitions, Perpetrators, Victims, and Effects. www.kalimunro.com/article-sexualabuse Date of access: 16 August 2010.

MOUTON, J. 2001. How to succeed in your master's and doctoral studies: a South African guide and resource book. Pretoria: Van Schaik.

National Center on Sexual Behavior of Youth. 2003. Children with sexually behavior problems: common misconceptions vs current findings. www.ncsby.org Date of access: 16 August 2010.

POOLE, D.P., & LAMB, M. E. 2003. Investigative interviews of children. A guide for helping professions. Washington: American Psychological Association.

ROYSE, D. 2011. Research Methods in social work. Belmont:Brooks.

SAYWITZ, K. J. 2002. Development underpinnings of children's testimony. (*In: Westcott, H.L., Davies, G.M., Bull, R.H.C. eds. Children's testimony: a handbook of psychological research and forensic practise. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd. p 3-19.*)

SOUTH AFRICA. 2005. Children's Act 38/2005. Pretoria: Staatsdrukker.

SOUTH AFRICA. Department of Social Development. 2001. Guidelines for day care. Pretoria. 18 p.

SOUTH AFRICA. Department of Education. 2008. Guidelines and procedure for dealing with suspected and confirmed cases of child abuse. Pretoria. 57 p.

SPIES, G.M. 2006. Substitute care for the sexually abused child. (*In: Spies, G.M., ed. Sexual abuse: dynamics, assessment & healing. Pretoria: Van Schaik Publishers. p. 267-278.*)

SPSS Inc. (2009). PASW Statistics 18, release Version 18.0.0. Copyright by SPSS, Inc., Chicago, IL. www.spss.com

STEVENS, K., TOLONI, K., & COLLINGS, S., J. 2004. The mediating effect of social myths and stereotypes on perceptions of child sexual abuse. *Carsa*, 5(1): 19-25, April.

STOP IT NOW. 2007. Do children sexually abuse other children? www.stopitnow.org
Date of access: 6 Desember 2010.

STOP IT NOW. 2010(a). Warning signs in children and adolescents of possible child sexual abuse. www.stopitnow.org/warning_signs_child-behaviour Date of access: 5 September 2011.

STOP IT NOW. 2010(b). Age-appropriate sexual behaviour. www.stopitnow.org/age-appropriate-sexual-behaviour Date of access: 5 September 2011.

STRYDOM, H. 2005. Ethical aspects of research in social sciences and human service professions. (In: De Vos A.S., Strydom, H., Fouche, C.B. & Delport, C.S.L. eds. Research at grass roots: for the social sciences professions. Pretoria: Van Schaik Uitgewers. p. 67-68.)

SUID-AFRIKA. 2007. Wysigingswet op Strafbreg (Seksuele Misdrywe en Verwante Aangeleenthede. Wet 32/ 2007. Pretoria: Staatsdrukker.

TEDDY BEAR CLINIC DIVERSION PROGRAMME, 2011. Sexuality, development, experimentation and abuse in children. (Paper presented at seminar on assessment of child sexual abuse on 3 and 4 March 2011.) Pretoria. 5 p. (Unpublished.)

TURNER, G., HARLOW, N., & GANRIEL, W. 2003. Child sexual abuse: a new model for school counselor consultations. *Georgia School Counsellors Association Journal*, 2(3):47-58.

UNITED NATIONS DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES. 2007. Preventing child sexual abuse within youth-serving organizations: getting started on policies. www.cdc.gov/injury Date of access: 31 January 2011.

VAN DAM, C. 2006. The socially skilled child molester: differentiating the guilty from the falsely accused. New York: The Hawthorn Press.

WALSH, K., & FARRELL, A. 2008. Identifying and evaluating teacher's knowledge in relation to child abuse and neglect; a qualitative study with Australian early childhood teachers. *Sciencedirect*, (24):585-600.

WALSH, K., BRIDGSTOCK, R., FARRELL, A., RASSAFINI, M. & SCHWEIZER, R. 2008. Case, teacher and school characteristics influencing teacher's detection and reporting of child physical abuse and neglect: results from an Australian survey. *Child Abuse & Neglect*,(32):983-993.

WEBSTER, S. W., O' TOOLE, R., O'TOOLE, A., W., & LUCAL, B. 2005. Overreporting and underreporting of child abuse: teacher's use of professional discretion. *Child Abuse & Neglect*,(29):1281-1296.

ADDENDUMS

ADDENDUM A

FORENSIESE MAATSKAPLIKE WERK: VRAELYS

Die navorser is tans besig met haar MA (Maatskaplike Werk) in Forensiese Praktijk, aan die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus).

Die studie word onderneem om kleuterskoolpersoneel se kennis van en houding teenoor die seksuele misbruik van kleuters te bepaal, asook hul kennis van en houding ten opsigte van die aanmelding daarvan. Die resultate van die studie kan moontlik in die toekoms aangewend word om kleuterskoolpersoneel te ondersteun in die beste belang van die kleuter wat seksueel misbruik word.

Vir die doeleindes van hierdie navorsing word slegs kleuterskoolpersoneel wat direk gemoeid is met die opvoeding van kleuters, genader om die vraelyste te voltooi.

Die vraelys word **anoniem** voltooi. Hiermee word bedoel dat die **kleuterskool** en die **individu** wat die vraelys voltooi, nie in die vraelys geïdentifiseer word nie. Geen kleuterskool en individu sal ook in die resultate van die navorsing geïdentifiseer word nie.

Deelname aan die studie is vrywillig en inligting sal vertroulik hanteer word. Dit sal ongeveer 30 minute neem om 'n vraelys te voltooi. Die vraelyste sal 48 uur nadat dit afgelewer is, ingesamel word. **Neem kennis dat die vrae op beide kante van elke bladsy gedruk is.**

Kleuterskole wat belangstel in die resultate van die studie, sal skriftelik daarvan in kennis gestel word.

Die navorser is beskikbaar vir enige vrae indien dit benodig word.

Die navorser is geregistreer by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe, Registrasienommer: 1012629

U deelname word hoog op prys gestel.

Annamarie van Niekerk (Selnommer: 0827763139)

ADDENDUM B

FORENSIC SOCIAL WORK: QUESTIONNAIRE

Currently the researcher is a MA (Social Work) student in Forensic Practise at the North-West University (Potchefstroom Campus).

The aim of the study is to investigate pre-school personnel's knowledge about sexual abuse of pre-school children as well as their attitude about it. It is also important to know what pre-school personnel's knowledge is about reporting of sexual abuse as well as their attitude about the reporting. In future, it is possible that the results of the study can be applied to assist pre-school personnel to handle sexual abuse of pre-school children in the best interest of the child.

It would be appreciated if pre-school personnel who is directly involved with the education of the pre-school children, could complete the questionnaire.

Participation is voluntary. Information is treated **confidentially** and your **institution** as well as the **individual**, who completes the questionnaire, will not be identified on the questionnaire or in the research results.

It will take approximately 30 minutes to complete a questionnaire. The questionnaires will be collected after 48 hours after delivery. **Please take note that the questions are printed on both sides of each page.**

After completion of the study, results will be made available to pre-schools that are interested.

The researcher is available for any enquiries if necessary.

The researcher is registered at the South African Council for Social Service Professions. Registration number: 1012629.

Your co-operation will be highly appreciated.

Annamarie van Niekerk (Cell number: 0827763139)

ADDENDUM C

VRAELYS: KLEUTERSKOOLPERSONEEL

Afdeling 1: Biografiese besonderhede

Maak asseblief 'nkruisie in die toepaslike blokkie:

Geslag van deelnemer:

Ouderdom: _____

Manlik	1
Vroulik	2

Huistaal

Afrikaans	1
Engels	2
Ander	3

Indien "ander" gekies het, spesifiseer: _____

Hoogste walifikasie: _____

Kwalifikasie met betrekking tot kleuteropleiding: _____

Jare ondervinding binne kleuterskoolopset: _____

Afdeling 2: Kennis van intellektuele ontwikkeling van die kleuter.

Dui jou antwoord met 'n kruisie aan:

<u>STELLINGS</u>		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
Dink u kleuters tussen die ouderdom van 3 en 6 jaar:						
1.	Beskik oor die vermoë om gebeure in die regte tydsvolgorde weer te gee.	1	2	3	4	5
2.	Beskik oor die vermoë om die aantal kere wat hulle seksueel misbruik is, korrek weer te gee.	1	2	3	4	5
3.	Beskik oor die vermoë om ouderdom van mense korrek weer te gee.	1	2	3	4	5
4.	Beskik oor die vermoë om datums van seksuele misbruik korrek weer te					

	<u>STELLINGS</u>	Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
	Dink u kleuters tussen die ouderdom van 3 en 6 jaar:					
	gee.	1	2	3	4	5
5.	Kan geloofwaardige inligting verskaf ten opsigte van gebeure tydens seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
6.	Kan “ hoekom ”-vrae wat aan hulle gestel word, beantwoord	1	2	3	4	5
7.	Kan slegs inligting gee ten opsigte van gebeure van seksuele misbruik wat hulself ervaar het.	1	2	3	4	5
8.	Neig om hulle antwoorde te verander indien hulle herhaaldelik dieselfde vraag gevra word.	1	2	3	4	5
9.	Kan ten spyte van leidende vrae tydens ondervraging ten opsigte van seksuele misbruik, steeds korrekte inligting weergee.	1	2	3	4	5
10.	Gebruik soms woorde wat hulself nie verstaan nie.	1	2	3	4	5
11.	Sal aandui wanneer hulle nie die betekenis van woorde wat volwassenes gebruik, verstaan nie.	1	2	3	4	5
12.	Indien inkonsekwente inligting in die kleuter se verklaring voorkom, beteken dit dat die kleuter jok.	1	2	3	4	5
13.	Kan uitgebreide beskrywings van seksuele misbruik verskaf wat aan fantasie toegeskryf kan word.	1	2	3	4	5
14.	Kan verward raak ten opsigte van feite indien verskeie persone hulle ondervra ten opsigte van seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
15.	Aanvaar dat ander mense ook kennis dra van hul ervarings, wat veroorsaak dat hulle stilbly oor hulle seksuele misbruik.	1	2	3	4	5

Afdeling 3: Seksuele gedrag van kleuters.

	<u>STELLINGS</u>	Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
	Die volgende seksuele gedrag is volgens u oordeel normaal ten opsigte van kleuters:					
1.	Masturbasie per geleentheid.	1	2	3	4	5
2.	Gereelde “dokter-dokter” spel.	1	2	3	4	5
3.	Alle vorme van seksuele gedrag tussen kleuters van dieselfde ouderdom.	1	2	3	4	5

	<u>STELLINGS</u>	Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
	Die volgende seksuele gedrag is volgens u oordeel normaal ten opsigte van kleuters:					
4.	Nuuskierigheid ten opsigte van volwassenes se liggame.	1	2	3	4	5
5.	Herhaalde ontbloting van privaatdele deur die kleuter self.	1	2	3	4	5
6.	Herhaalde aanraking van volwassenes se privaatdele nadat hulle daaroor aangespreek is.	1	2	3	4	5
7.	Nabootsing van volwasse seksuele aktiwiteite.	1	2	3	4	5
8.	Seksuele ontdekkingsgedrag tussen kleuters van dieselfde ouderdom, wat wedersydse toestemming insluit, met 'n element van pret.	1	2	3	4	5
9.	Seksuele gedrag wat kleuters se sosiale en intellektuele ontwikkeling nadelig beïnvloed.	1	2	3	4	5
10.	Seksuele gedrag wat met aggressie teenoor ander kleuters gepaard gaan.	1	2	3	4	5
11.	Forsering van ander kleuters om hul klere uit te trek.	1	2	3	4	5
12.	Nuuskierigheid ten opsigte van hul eie liggame.	1	2	3	4	5
13.	Versoek dat ander kleuters of persone hulle privaatdele aanraak, nadat hulle daaroor aangespreek is.	1	2	3	4	5
14.	Seksuele gedrag wat ernstige gevoelens van skaamte en bangheid tot gevolg het.	1	2	3	4	5

Afdeling 4: Gedrag wat dui op moontlike seksuele misbruik.

	<u>STELLINGS</u>	Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
	Die volgende dui op moontlike seksuele misbruik van kleuters					
1.	Seksuele gedrag wat herhalend voorkom.	1	2	3	4	5
2.	Seksuele gedrag wat besering van ander kleuters tot gevolg het.	1	2	3	4	5
3.	Seksuele gedrag wat met dwang ten opsigte van ander kleuters gepaard gaan.	1	2	3	4	5
4.	Seksuele gedrag wat die intellektuele- en sosiale ontwikkeling van die kleuter nadelig beïnvloed.	1	2	3	4	5
5.	Seksuele gedrag wat nie afneem nadat die kleuter aangespreek is daaroor nie.	1	2	3	4	5

Afdeling 6: Kennis en houding ten opsigte van seksuele misbruik.

<u>STELLINGS</u>		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
Dui aan op watter skaal stem u saam:						
1.	Seksuele ontdekkingsgedrag van kleuters is deel van hulle ontwikkeling.	1	2	3	4	5
2.	Dit is kleuterskoolpersoneel se plig om op te tree tydens gebeure van moontlike seksuele misbruik van kleuters.	1	2	3	4	5
3.	Kleuters is in staat om seksuele misbruik te stop.	1	2	3	4	5
4.	Ouers behoort in alle gevalle eerste van seksuele misbruik in kennis gestel word.	1	2	3	4	5
5.	Kleuters jok meestal oor gebeure van seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
6.	Seksuele misbruik word gewoonlik ontdek deur kleuters se gedrag waar te neem.	1	2	3	4	5
7.	Seksuele misbruik kan na eie oordeel by owerhede soos die SAPD en Welsynsorganisasies aangemeld word.	1	2	3	4	5
8.	Vanweë kleuters se onvolledige taalontwikkeling, is dit moontlik om verkeerde afleidings ten opsigte van seksuele misbruik te maak.	1	2	3	4	5
9.	Kleuters word meestal deur vreemdelinge seksueel misbruik.	1	2	3	4	5
10.	'n Kleuterskool word swak bestuur indien kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag betrek.	1	2	3	4	5
11.	Kleuters met problematiese seksuele gedrag moet na professionele persone verwys word.	1	2	3	4	5
12.	Kleuters se seksuele gedrag gee aanleiding tot seksuele misbruik deur volwassenes.	1	2	3	4	5
13.	Kleuters het dieselfde seksuele begeertes as volwassenes.	1	2	3	4	5
14.	Kleuters wat emosioneel onveilig voel, word makliker seksueel misbruik.	1	2	3	4	5
15.	Dit is die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel om hul eie ondersoek na beweerde seksuele misbruik te doen.	1	2	3	4	5
16.	Die nie-oortredende ouer van kleuters wat moontlik seksueel misbruik word, sal altyd die kleuter beskerm.	1	2	3	4	5
17.	Kleuterskoolpersoneel kan seksuele misbruik help voorkom deur op te tree wanneer ontoepaslike seksuele gedrag voorkom by die kleuterskool.	1	2	3	4	5
18.	Kleuters voel altyd negatief teenoor die persone wat hulle seksueel misbruik.	1	2	3	4	5
19.	Sekere fisiese- en emosionele gedrag wat by seksueel misbruikte					

<u>STELLINGS</u>		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
Die volgende dui op moontlike seksuele misbruik van kleuters						
6.	Seksuele gedrag wat gepaard gaan met besering van die kleuter self.	1	2	3	4	5
7.	Mondelinge bekendmaking van seksuele misbruik deur die kleuter.	1	2	3	4	5
8.	Seksuele gedrag waar kleuters voorwerpe in hul eie of ander kleuters se vagina of rektum indruk.	1	2	3	4	5
9.	Kleuter vertoon seksuele kennis wat nie ouderdomstoepaslik is nie.	1	2	3	4	5
10.	Seksuele gedrag waar kleuter sy of haar mond op ander kleuters se privaatdele plaas.	1	2	3	4	5
11.	Seksuele gedrag tussen kleuters van dieselfde ouderdom waar daar duidelike verskille in grootte, sterkte en gewig is.	1	2	3	4	5
12.	Kleuter ervaar pyn by sy of haar privaatdele.	1	2	3	4	5
13.	Kleuter het probleme om te loop of sit.	1	2	3	4	5
14.	Nabootsing van volwasse seksuele aktiwiteite deur ander kleuters daarby te betrek.	1	2	3	4	5

Afdeling 5: Wat is seksuele misbruik.

Wat dink u is seksuele misbruik?

<u>STELLINGS</u>		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
Dui aan op watter skaal stem u saam:						
	kinders voorkom, kom ook voor by kinders wat ander probleme ervaar.	1	2	3	4	5
20.	Kleuterskoolpersoneel kan waardevolle inligting verskaf tydens 'n ondersoek na seksuele misbruik van kleuters.	1	2	3	4	5
21.	Indien 'n kleuter later ontken dat seksuele misbruik plaasgevind het, word dit as die waarheid aanvaar.	1	2	3	4	5
22.	In my skool betrek kleuters mekaar by ontoepaslike seksuele gedrag.	1	2	3	4	5
23.	Dit is die verantwoordelikheid van kleuterskoolpersoneel om te besluit of seksuele misbruik plaasgevind het.	1	2	3	4	5
24.	Die beskerming van kleuters teen seksuele misbruik is ook die verantwoordelikheid van kleuterskole.	1	2	3	4	5

Afdeling 7: Kennis met betrekking tot optrede van kleuterskoolpersoneel in geval van vermoede van seksuele misbruik.

<u>STELLINGS</u>		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
In die geval van 'n vermoede in verband met seksuele misbruik, is dit aanvaarbaar dat kleuterskoolpersoneel soos volg optree:						
1.	Wys ontsteltenis in teenwoordigheid van kleuter wat seksueel misbruik is.	1	2	3	4	5
2.	Verwittig die skoolhoof van my vermoede van seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
3.	Konsulteer met 'n kinderbeskermingsorganisasie.	1	2	3	4	5
4.	In gevalle van seksuele misbruik deur biologiese ouers, behoort die ouers eerste ingelig te word.	1	2	3	4	5
5.	Die kleuter word na professionele persone verwys wat spesialiseer in die ondersoek na seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
6.	Ondervra die kleuter totdat kleuterskoolpersoneel seker is seksuele misbruik het plaasgevind	1	2	3	4	5
7.	In gevalle van seksuele misbruik deur biologiese ouers, word dit na 'n welsynsorganisasie verwys, voor die ouers ingelig word.	1	2	3	4	5

<u>STELLINGS</u> In die geval van 'n vermoede in verband met seksuele misbruik, is dit aanvaarbaar dat kleuterskoolpersoneel soos volg optree:		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
8.	Wanneer kleuters mekaar by problematiese seksuele gedrag betrek, word die ouers ingelig.	1	2	3	4	5
9.	Wanneer 'n kleuter kla dat 'n ander kleuter hom/haar by seksuele gedrag betrek, word die kleuters in mekaar se teenwoordigheid ondervra.	1	2	3	4	5
10.	Met seksuele misbruik word die kleuter ingelig dat dit nie sy/haar skuld is nie.	1	2	3	4	5
11.	Nadat 'n kleuter ondervra is deur 'n kleuterskoolpersoneellid ten opsigte van moontlike seksuele misbruik, word die kleuter ook deur 'n ander kollega ondervra.	1	2	3	4	5
12.	Nadat die kleuter deur 'n kleuterskoolpersoneellid ondervra is ten opsigte van moontlike seksuele misbruik, word die kleuter ook deur die skoolhoof ondervra.	1	2	3	4	5

Afdeling8: Aanmelding van seksuele misbruik

<u>STELLINGS</u> Dui aan in watter mate die volgende faktore u daarvan kan weerhou om seksuele misbruik aan te meld:		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
1.	Ek het geen riglyne ontvang hoe om aanmelding van seksuele misbruik te hanteer nie.	1	2	3	4	5
2.	Daar is geen beleid in kleuterskool ten opsigte van aanmelding van seksuele misbruik nie.	1	2	3	4	5
3.	Ek is onbekend met die toepaslike wetgewing ten opsigte van aanmelding van seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
4.	Goeie verhoudinge met ouers sal nadelig beïnvloed word.	1	2	3	4	5
5.	Die kleuterskool sal negatief beoordeel word deur die ouers.	1	2	3	4	5
6.	Ek is onseker waar om die seksuele misbruik aan te meld.	1	2	3	4	5
7.	Weiering van owerhede om die aanmelding van seksuele misbruik te					

STELLINGS		Stem beslis saam	Stem saam	Stem nie saam nie	Stem beslis nie saam nie	Onseker
Dui aan in watter mate die volgende faktore u daarvan kan weerhou om seksuele misbruik aan te meld:						
	registreer.	1	2	3	4	5
8.	Ek is bang om van vals verklarings beskuldig te word met die aanmelding van seksuele misbruik.	1	2	3	4	5
9.	Die ouers sal hulle kinders uit die kleuterskool verwyder.	1	2	3	4	5
10.	Ek is bang om as getuie in die hof op te tree.	1	2	3	4	5
11.	Negatiewe gevolge vir die kleuter wat volgens bewering seksueel misbruik word.	1	2	3	4	5
12.	Ek is nie ten gunste van aanmelding van seksuele misbruik by owerhede nie.	1	2	3	4	5

Afdeling 9: Wetgewing met betrekking tot seksuele misbruik

1. Van watter wetgewing rakende seksuele misbruik is u bewus? _____

_____

2. Persone wat nie seksuele misbruik of die suspisie daarvan, by owerhede aanmeld nie, maak hulle skuldig aan 'n kriminele oortreding.

Ja	1
Nee	2

3. Het u enige verdere kommentaar?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Baie dankie vir u deelname en tyd.

ADDENDUM D

QUESTIONNAIRE: PRE-SCHOOL PERSONNEL

Section 1: Biographical information

Indicate with a cross in the appropriate box

Gender of participant:

Age: _____

Male	1
Female	2

Home language

Afrikaans	1
English	2
Other	3

Indicate language, if "other" was chosen: _____

Highest qualification: _____

Qualification in relation to pre-school training: _____

Years of experience in pre-school teaching: _____

Section 2: Knowledge of intellectual development of the pre-school child.

Indicate your answer with a cross:

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	Do you think pre-school children between the age of 3 and 6 years:					
1.	Have the ability to provide information about events in the correct sequence.	1	2	3	4	5
2.	Have the ability to provide the number of sexual abuse incidents in					

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	Do you think pre-school children between the age of 3 and 6 years:					
	which they were involved?	1	2	3	4	5
3.	Have the ability to determine the age of people correctly.	1	2	3	4	5
4.	Have the ability to provide the dates when sexual abuse incidents took place.	1	2	3	4	5
5.	Can provide credible information of incidents of sexual abuse.	1	2	3	4	5
6.	Can answer " why "-questions.	1	2	3	4	5
7.	Can only provide information about sexual abuse that they experienced themselves.	1	2	3	4	5
8.	May change their answers when people continuously ask them the same questions about sexual abuse.	1	2	3	4	5
9.	Can provide facts about sexual abuse correctly when they are exposed to leading questioning.	1	2	3	4	5
10.	Sometimes use words that they do not understand themselves.	1	2	3	4	5
11.	Will indicate when they do not understand the language of adults.	1	2	3	4	5
12.	Tell lies when they give inconsistent information in connection with sexual abuse.	1	2	3	4	5
13.	Can give elaborate information in connection with sexual abuse that can be attributed to fantasy .	1	2	3	4	5
14.	Can get confused about facts when different people question them about sexual abuse.	1	2	3	4	5
15.	Believe that other people share the same knowledge about their experiences, which could keep them from telling adults about sexual abuse.	1	2	3	4	5

Section 3. Sexual behaviour of pre-school children.

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	The following sexual behaviour of pre-school children is, according to your opinion, normal:					
1.	Occasional masturbation.	1	2	3	4	5
2.	Playing "doctor "-games frequently.	1	2	3	4	5
3.	All kinds of sexual behaviour between pre-school children of the same age.	1	2	3	4	5
4.	Inquisitiveness about the adult body.	1	2	3	4	5
5.	Frequent exposing of genitals by pre-school children themselves.	1	2	3	4	5
6.	Frequent touching of the adult's genitals once they have been reprimanded.	1	2	3	4	5
7.	Imitating grown-up sexual behaviour by involving other pre-school children.	1	2	3	4	5
8.	Mutual sexual explorative behaviour in own age group, which is associated with fun.	1	2	3	4	5
9.	Sexual behaviour that influences their social- and cognitive development negatively.	1	2	3	4	5
10.	Aggressive sexual behaviour towards other pre-school children.	1	2	3	4	5
11.	Forceful undressing of other pre-school children.	1	2	3	4	5
12.	Inquisitiveness about their own bodies.	1	2	3	4	5
13.	Asking other pre-schoolchildren or people to touch their private parts despite being reprimanded about it.	1	2	3	4	5
14.	Sexual behaviour that cause serious feelings of shame and fear.	1	2	3	4	5

Section 4. Behaviour that may indicate possible sexual abuse.

	STATEMENT	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	The following may indicate possible sexual abuse of the pre-school child:					
1.	Sexual behaviour is frequently displayed.	1	2	3	4	5

	STATEMENT	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	The following may indicate possible sexual abuse of the pre-school child:					
2.	Sexual behaviour that causes injuries to other pre-school children.	1	2	3	4	5
3.	Forcing sexual behaviour on peers.	1	2	3	4	5
4.	Sexual behaviour that has a negative impact on their social- and intellectual development.	1	2	3	4	5
5.	Sexual behaviour that continues despite the pre-school child being reprimanded.	1	2	3	4	5
6.	Sexual behaviour that cause self inflicted injuries.	1	2	3	4	5
7.	Verbal statement by pre-school child about sexual abuse.	1	2	3	4	5
8.	Sexual behaviour that includes inserting objects into their own or other pre-school children's private parts.	1	2	3	4	5
9.	Pre-school child presents sexual knowledge that is not age related.	1	2	3	4	5
10.	Sexual behaviour during which the pre-school child put his/her mouth on the private parts of other pre-school children.	1	2	3	4	5
11.	Sexual behaviour between pre-school children of the same age, where there is a substantial difference in their height, weight and strength.	1	2	3	4	5
12.	Painful private parts.	1	2	3	4	5
13.	Problems with walking and sitting.	1	2	3	4	5
14.	Imitating of grown-up sexual activities by involving other pre-school children.	1	2	3	4	5

Section 5   What is sexual abuse.

Describe in your own words what sexual abuse is.

Section 6**Knowledge and attitude in relation to sexual abuse of pre-school children.**

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	Indicate on which scale you agree:					
1.	Sexual explorative behaviour is part of the pre-school child's development.	1	2	3	4	5
2.	Pre-school personnel has the responsibility to intervene in cases of possible sexual abuse of pre-school children.	1	2	3	4	5
3.	Pre-school children are able to stop sexual abuse.	1	2	3	4	5
4.	Parents always need to be first informed in cases of sexual abuse.	1	2	3	4	5
5.	Pre-school children mostly tell lies about sexual abuse.	1	2	3	4	5
6.	Sexual abuse is usually discovered through observation of sexual behaviour of pre-school children.	1	2	3	4	5
7.	Sexual abuse can be reported to authorities such as the SAPS and Welfare Organizations according to pre-school personnel's own discretion.	1	2	3	4	5
8.	Incomplete development of the pre-school child's language development can cause wrong conclusions in connection with sexual abuse.	1	2	3	4	5
9.	Pre-school children are mostly sexually abused by strangers.	1	2	3	4	5
10.	A pre-school is not managed properly when children are involved in sexual behaviour with each other.	1	2	3	4	5
11.	Pre-school children with problematic sexual behaviour must be referred to professional people.	1	2	3	4	5
12.	Pre-school children's sexual behaviour leads to sexual behaviour by adults.	1	2	3	4	5
13.	Pre-school children have the same sexual desires as adults.	1	2	3	4	5
14.	Pre-school children who feel emotionally insecure are more easily sexually abused.	1	2	3	4	5
15.	It is the responsibility of the pre-school personnel to conduct their own investigation in cases of sexual abuse.	1	2	3	4	5
16.	The parent, who does not sexually abuse the pre-school child, will always protect the child.	1	2	3	4	5
17.	Pre-school personnel can play a role in preventing sexual abuse, by taking action in case of inappropriate sexual behaviour of pre-school children.	1	2	3	4	5
18.	Pre-school children will always feel negative towards the person who sexually abuses them.	1	2	3	4	

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	Indicate on which scale you agree:					
19.	Physical- and emotional behaviours that are displayed by sexually abused pre-school children, are also displayed by children who experience different problems.	1	2	3	4	5
20.	Pre-school personnel can provide valuable information during the investigation of sexual abuse of pre-school children.	1	2	3	4	5
21.	When a pre-school child later on denies that sexual abuse occurred, it is accepted as the truth that it did not take place.	1	2	3	4	5
22.	Pre-school children in my school involve each other in inappropriate sexual behaviour.	1	2	3	4	5
23.	It is the responsibility of the pre-school personnel to decide whether or not sexual abuse has taken place.	1	2	3	4	5
24.	The protection of pre-school children is also the responsibility of pre-schools.	1	2	3	4	5

Section 7   Knowledge of pre-school personnel when sexual abuse is suspected.

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	When sexual abuse of a pre-school child is suspected, it is acceptable to take action in the following way:					
1.	Show distress in the presence of the abused pre-school child.	1	2	3	4	5
2.	Inform the principal about my suspicion of sexual abuse.	1	2	3	4	5
3.	Consult with a child protection agency.	1	2	3	4	5
4.	In case of sexual abuse by a biological parent, the parents should be informed first .	1	2	3	4	5
5.	The pre-school child is referred to professionals who specialise in sexual abuse.	1	2	3	4	5
6.	Pre-school personnel may question the pre-school child until they are convinced of the sexual abuse.	1	2	3	4	5
7.	In cases of sexual abuse by a biological parent, Welfare Organizations are informed before the parents are informed.	1	2	3	4	5

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	When sexual abuse of a pre-school child is suspected, it is acceptable to take action in the following way:					
8.	When pre-school children involve each other in sexual behaviour, the parents are informed.	1	2	3	4	5
9.	When a pre-school child confesses that another child involves him/her in sexual behaviour, the children are questioned in each other's presence.	1	2	3	4	5
10.	The pre-school child is told that the sexual abuse is not his/her fault.	1	2	3	4	5
11.	After a pre-school child is questioned about sexual abuse, another colleague also questions the child.	1	2	3	4	5
12.	After a pre-school child is questioned about sexual abuse, the principal also questions the child.	1	2	3	4	5

Section 8   **Reporting of sexual abuse.**

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	Indicate to what extent the following factors are preventing you from reporting sexual abuse:					
1.	I did not receive any guidelines in relation with reporting of sexual abuse.	1	2	3	4	5
2.	There is no policy in my school regarding reporting of sexual abuse.	1	2	3	4	
3.	I am unfamiliar with the appropriate legislation regarding reporting of sexual abuse	1	2	3	4	5
4.	Positive relationship with parents can be influenced negatively.	1	2	3	4	5
5.	The pre-school will be negatively judged by the parents.	1	2	3	4	5
6.	I am uncertain where to report sexual abuse.	1	2	3	4	5
7.	Authorities refuse to register the reporting of sexual abuse.	1	2	3	4	5
8.	I fear being accused of false statements when sexual abuse is reported.	1	2	3	4	5
9.	The parents will remove their children from the school.	1	2	3	4	5
10.	I fear to be called as a witness in court.	1	2	3	4	5

	STATEMENTS	Strongly agree	Agree	Disagree	Strongly disagree	Uncertain
	Indicate to what extent the following factors are preventing you from reporting sexual abuse:					
11.	Reporting will have negative consequences for the pre-school child who, allegedly, is sexually abused.	1	2	3	4	5
12.	I am not in favour of reporting of sexually abused pre-school children.	1	2	3	4	5

Section 9   **Legislation in connection with sexual abuse.**

- Which legislation in connection with sexual abuse are you aware of? _____
- People who do not report sexual abuse or the suspicion of sexual abuse of children, are liable to prosecution in a criminal court.

Yes	1
No	2

- Do you have any further comments?

Thank you for your co-operation.

ADDENDUM E

JOHANNA MÜLLER

Teksredakteur: Afrikaans

Mozartweg 23, Van der Hoffpark, Potchefstroom, 2531 * Tel.(018) 290 6118

Selnommer 073 3069 073 * E-pos: johanna.muller@nwu.ac.za

Verwysingsnommer: JTR 001

Datum: 15 November 2011

Aan: Me Annamarie van Niekerk
vaneedenhl@absamail.co.za

Beste Annamarie

Geredigeerde navorsingsartikel en bylae

Vind hierby aangeheg die geredigeerde manuskripte op die ooreengekome spertyd aan jou terug vir verdere hantering.

Ek vestig jou aandag op die volgende sake:

1. Ek het die korreksies, soos deur jou versoek, op die manuskripte self aangebring, en wel mbv "Track Changes".
2. Ek het alle redelike pogings aangewend om foute in die dokument te identifiseer en reg te stel: spelling, interpunksie, styl, grammatika, betekenisverheldering, paraagrafering, bladuitleg en tipografie.
3. Ek het ook alle grafieke en tabelle gekontroleer.
4. Ek het konsekwentheid in die dokument probeer handhaaf rakende taalgebruik en aanbieding.
5. Hoewel ek alle redelike maatreëls getref het om die korrektheid van die dokumente te verseker, versoek ek vriendelik dat jy die voorgestelde korreksies kontroleer voordat jy dit implementeer.

Kontak my gerus indien daar enige verdere navrae is of hulp benodig word.

Vriendelike groete

Johanna Müller